

Aksjonærmodellen

Kandidatnummer: 683

Leveringsfrist: 25.11.2007

Til sammen 17997 ord

19.11.2007

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Oppgavens tema og den videre fremstilling	1
1.2	De tidligere reglene om beskatning av aksjeinntekter	2
1.3	Aksjonærmodellens inntreden – bakgrunn og formål	4
1.3.1	Skattereformen 2004-2006: Behovet for endringer	4
1.3.2	Beskatning av aksjeinntekter etter aksjonærmodellen	5
<u>2</u>	<u>SKATTEPLIKT PÅ AKSJEUTBYTTE, AKSJEDEVINSTER OG RENTEINNTEKTER PÅ LÅN TIL SELSKAPER</u>	<u>8</u>
2.1	Innledning	8
2.2	Aksjeutbytte	8
2.2.1	Innledning	8
2.2.2	Skattelovens utbyttebegrep	9
2.3	Aksjegevinster	13
2.4	Renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper	17
2.4.1	Innledning	17
2.4.2	Reglens virkeområde	17
2.4.3	Nærmere om skattlegging av renteinntekter etter sktl. § 5-22	18
<u>3</u>	<u>SKJERMING ETTER AKSJONÆRMODELLEN</u>	<u>21</u>
3.1	Innledning	21
3.2	Subjekt for skjermingsfradrag etter aksjonærmodellen	21
3.2.1	Fysiske personer	21
3.2.2	Andre skattesubjekter	22

3.3	Objekt for skjermingsfradrag etter aksjonærmodellen	23
3.3.1	Utdelinger fra selskapet	23
3.3.2	Gevinst ved realisering av eierandeler i selskapet	28
3.3.3	Renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper	31
4	<u>BEREGNING AV SKJERMINGSFRADRAGET</u>	32
4.1	Innledning	32
4.2	Skjermingsgrunnlaget	32
4.2.1	Aksjer ervervet ved kjøp	32
4.2.2	Aksjer ervervet ved arv/gave	34
4.2.3	Renteinntekter på lån til selskaper	36
4.3	Skjermingsrenten	37
4.3.1	Skjermingsrente ved aksjeutbytte	37
4.3.2	Skjermingsrente ved renteinntekter fra lån fra personlig skattyter til selskaper	38
4.4	Tilordning og utnyttelse av skjermingsfradraget	39
4.4.1	Aksjeinntekter	39
4.4.2	Renteinntekter	40
5	<u>TILPASNINGER</u>	42
5.1	Innledning	42
5.2	Maksimering av utbytte i 2005	43
5.3	Skattefri tilbakebetaling av aksjekapital	45
5.4	Uttak av selskapsoverskuddet – alternativer til utbytteutdeling	47
5.4.1	Innledning	47
5.4.2	Låneopptak i selskapet	47
5.4.3	Lønnsuttak	48
5.5	Sparing i aksjeselskap gjennom skattefri reinvestering	51

<u>6</u>	<u>VURDERING AV UTVALGTE SIDER VED AKSJONÆRMODELLEN</u>	<u>56</u>
6.1	Innledning	56
6.2	Aksjonærmodellens nøytralitet	56
6.2.1	Innledning	56
6.2.2	Nøytralitet i forhold til inntektsform	56
6.2.3	Nøytralitet i forhold til investeringsrisiko	60
6.3	Aksjonærmodellens kompleksitet	64
<u>7</u>	<u>KILDELISTE</u>	<u>68</u>
7.1	Lover, forskrifter, vedtak og forarbeider	68
7.2	Dommer og andre avgjørelser	69
7.3	Litteratur	70
7.4	Nettdokumenter	72
7.5	Uttalelser i skattesaker	73
7.6	Annet	73

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og den videre fremstilling

Oppgavens tema er beskatning av personlige skattyteres aksjeinntekter gjennom aksjonærmodellen. Aksjonærmodellen innebærer en oppdeling av personlige aksjonærs aksjeinntekter, der andelen som tilsvarer en risikofri avkastning skal skjermes for beskatning utover selskapsskatten. Dersom aksjeinntekten overstiger dette nivået, skal inntekten også skattlegges som alminnelig inntekt på aksjonærens hånd. Selv om meningene er delte om hvorvidt dette systemet representerer en vellykket endring i det norske skattesystemet, må aksjonærmodellen, med sin nyutviklede skjermingsmetode, anses som en av de største nyskapningene ved den siste skattereformen.

Oppgavens fremstilling er ment som en presentasjon av aksjonærmodellen i sin helhet. Bak dette valget ligger det en erkjennelse av at modellens enkeltelementer vil beskrives best der disse ses i sammenheng med hverandre.

Resten av innledningskapittelet vil bli brukt til å belyse aksjonærmodellens bakgrunn, herunder forskjellen i formål og resonnementer mellom de gamle og nye reglene om beskatning av aksjeinntekter. I kapittel 2 vil jeg behandle de grunnleggende regler om skatteplikten ved aksjeutbytter, aksjegevinster og renteinntekter på lån fra personlige skattytere til selskaper. Kapittel 3 og 4 beskriver skjermingsfradragets subjekter og objekter, samt utregningen av skjermingsfradraget. I kapittel 5 behandles aktuelle tilpasninger til det nye skatteregimet, før jeg avslutningsvis vil foreta en vurdering av utvalgte sider ved aksjonærmodellen i kapittel 6.

1.2 De tidligere reglene om beskatning av aksjeinntekter

Ved skattereformen av 1992 ble det vedtatt en rekke endringer i reglene om skatt på kapitalinntekter. Stortinget innførte i denne forbindelse godtgjørelsessystemet, RISK-reglene og delingsmodellen.

Godtgjørelsessystemet og RISK-reglene skulle begge motvirke økonomisk dobbeltbeskatning i forholdet mellom selskapet og den enkelte aksjonær. En slik dobbeltbeskatning forekommer der den samme inntekten blir skattlagt to ganger – først som selskapsoverskudd på selskapets hånd, så som eierinntekt i form av aksjeutbytte og aksjegevinst hos selskapets aksjonærer. Resonnementet var at et slikt system ikke ville virke nøytralt i forhold til selskapets investeringsalternativer. Dette følger av at avkastningen fra selskapets egenkapital ville blitt skattlagt flere ganger enn avkastningen fra selskapets lånekapital, siden gjeldsrenter er fradragsberettiget på selskapets hånd. Det ville således vært fordelaktig å lånefinansiere selskapets investeringer fremfor en finansiering ved hjelp av egenkapital.¹

Ved aksjeutbytter ble enkeltbeskatningen gjennomført ved hjelp av godtgjørelsessystemet. Under dette systemet var utbytteutdelinger prinsipielt sett skattepliktig hos aksjonærene, jf tidligere sktl. § 10-11, 1.ledd. Dette innebar i utgangspunktet dobbeltbeskatning, da overskuddet som lå til grunn for utbyttet allerede var skattlagt på selskapets hånd, jf tidligere sktl. § 2-2, 1.ledd a). Aksjonæren fikk imidlertid, etter nærmere vilkår, ”fradrag for godtgjørelse i utlignet skatt av alminnelig inntekt.”, jf tidligere sktl. § 10-12, 2.ledd. Dette fradraget førte til at aksjeutbytte i praksis ble skattefritt for aksjonærene, og overskuddsopptjeningen som lå til grunn for utdelingen ble således kun utsatt for enkeltbeskatning. At lovens prinsipielle ordning ikke stemte overens med de praktiske følgene av godtgjørelsessystemet, ble blant annet begrunnet med at aksjeutbytter ikke skulle fremstå som skattefritt.²

---

¹ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.28 og Zimmer (2006) s.281.

² Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.189.

Ved aksjegevinster ble prinsippet om enkeltbeskanning ivaretatt gjennom RISK-reglene. Disse reglene tok hensyn til at et tilbakeholdt skattlagt overskudd i selskapet vil påvirke aksjens verdi, og således gi en økt gevinst ved realisasjon. I slike tilfeller vil gevinsten til dels reflektere inntekt som allerede er beskattet på selskapets hånd.³ På bakgrunn av dette skulle aksjens inngangsverdi ”opp- eller nedreguleres med endring i selskapets skattlagte kapital for det tidsrommet aksjonæren har eid aksjen”, jf tidligere sktl. § 10-34, 1.ledd. Ved at aksjens andel av et tilbakeholdt skattlagt overskudd kunne legges til i aksjens inngangsverdi, unngikk man at inntekten, som fra før var beskattet på selskapets hånd, ble beskattet om igjen som en del av en aksjegevinst ved realisasjon av aksjen.⁴

Ved skattereformen av 1992 ble det såkalte tosatssystemet innført i Norge. I dette systemet sondret man mellom kapitalinntekter og arbeidsinntekter, fordi sistnevnte inntektform både skulle inngå i beregningsgrunnlaget ”alminnelig inntekt”, som ble skattlagt med en lav og flat skattesats, og i beregningsgrunnlaget ”personinntekt”, som ble skattlagt med en høyere og progressiv sats (i form av trygdeavgift og toppskatt).⁵ Siden kapitalinntekter bare inngikk i beregningsgrunnlaget ”alminnelig inntekt”, ble slike inntekter skattlagt lavere enn arbeidsinntekter. Satsforskjellene mellom de to inntektstypene nødvendiggjorde at skattyternes personinntekt ble identifisert og utskilt fra eventuelle kapitalinntekter. Mens denne størrelsen normalt utgjorde en konstaterbar størrelse i ordinære arbeidsforhold, var det mer komplisert å foreta en nøyaktig utskillelse av personinntekten ved nærings- og selskapsinntekter. I slike tilfeller ville inntekten både kunne stamme fra eiernes arbeidsinnsats og fra avkastning av investert kapital i bedriften. Dette var bakgrunnen for delingsmodellen, som foreskrev en administrativ oppdeling av nærings- og

---

³ Zimmer (2005) s.288.

⁴ Zimmer (2005) s.290.

⁵ Bruttobeskatning av lønnsinntekter, som beregningsgrunnlag for helsedelsavgiften til folketrygden, eksisterte også før 1992. Ved skattereformen av 1992 ble dette systemet erstattet av toppskatten.

selskapsinntekter, der man skilte personinntekten fra kapitalinntekten.⁶ Uten en slik regulering ville aktive aksjonærer kunne kompensere sin egen arbeidsinnsats i selskapet med utbytte, og med dette bli lempeligere skattlagt enn lønnstakere. Delingsmodellen skulle således føre til en skattemessig likebehandling av arbeidsinntekter for lønnstakere, personlig næringsdrivende og aktive eiere i aksjeselskaper.⁷

1.3 Aksjonærmodellens inntreden – bakgrunn og formål

1.3.1 Skattereformen 2004-2006: Behovet for endringer

Ved kongelig resolusjon av 11. januar 2002 ble det oppnevnt et utvalg som på prinsipielt grunnlag skulle vurdere omfattende endringer i skattesystemet. Utvalget, som fikk navnet Skatteutvalget, vurderte store deler av skattereformen fra 1992 som en vellykket reform, og den nye skattereformen skulle bygge videre på dens prinsipper.⁸ På to områder viste det seg imidlertid at løsningene som ble innført i 1992 var problematiske. Dette gjaldt de forskjellige skattesatsene på arbeidsinntekt og kapitalinntekt, samt Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

Som tidligere nevnt førte tosattssystemet til at kapitalinntekter, herunder aksjeinntekter, ble beskattet lavere enn arbeidsinntekter. Disse satsforskjellene fremstod ikke som problematiske så lenge delingsmodellen fungerte tilfredsstillende. Modellen hadde imidlertid flere svakheter, og man måtte etter hvert erkjenne dens manglende evne til å frembringe en personinntekt som ga et tilstrekkelig korrekt uttrykk for arbeidsinnsatsen til aktive aksjonærer.⁹ Bak denne erkjennelsen lå høye satsforskjeller som ga klare incentiver til omgåelse av delingsreglene ved å omklassifisere arbeidsinntekter til kapitalinntekter. Vilkårene for delingsplikten var dessuten utformet på en måte som gjorde det relativt enkelt

---

⁶ Zimmer (2001) s.657.

⁷ Ot.prp.nr.19 (1994-1995) s.41.

⁸ NOU 2003:9 s.57.

⁹ Sollund (2005) s.217.

å komme utenom modellen. Regelverket ble også utsatt for mange endringer som i stor grad økte terskelen for delingsplikten. En av skattereformens viktigste nyvinninger var således redusert til et lite effektivt regelsett som ikke oppfylte de intensjoner den var grunnlagt på.

Et annet problem var at det etter hvert fremstod som usikkert om godtgjørelssystemet og RISK-reglene var i overensstemmelse med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.¹⁰

Førstnevnte reglesett innvilget bare godtgjørelse ved utbytte fra norske selskaper og til aksjonærer hjemhørende i Norge, jf tidligere sktl. § 10-12, 2.ledd. Aksjer i utenlandske selskaper var dessuten heller ikke gjenstand for RISK-regulering, jf tidligere sktl. § 10-30, 3.ledd.¹¹ Etter EFTA-domstolens rådgivende uttalelse i "Fokus bank-dommen" og EF-domstolens avgjørelse i "Manninen-saken", ble det klart at godtgjørelsesreglenes forskjellbehandling av utenlandske aksjonærer og utenlandske selskaper ikke kunne opprettholdes overfor andre EØS-land, da reglenes internasjonale avgrensing var i strid med EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelighet av kapital.¹²

1.3.2 Beskatning av aksjeinntekter etter aksjonærmodellen

For å avhjelpe de overnevnte problemer ved det gamle systemet, ble flere ulike regelsett vurdert av Skatteutvalget i 2002-2003. Valget falt til slutt på en ny modell for utbytte- og gevinstbeskatning med skjermingsfradrag for personlige aksjonærer (aksjonærmodellen).¹³ Den nye modellen ble innført fra og med inntektsåret 2006, og avløste dermed godtgjørelssystemet, RISK-reglene og delingsmodellen for personlige skattytere.

---

¹⁰ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.30.

¹¹ RISK-reglenes forskjellsbehandling av norske og utenlandske selskaper er i liten grad berørt i rettspraksis, men problemstillingen er behandlet av Overligningsnemnda ved Sentralskattekontoret for storbedrifter. Nemnda kom her frem til at RISK-reglenes internasjonale avgrensning var i strid med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, jf OLN-2003-017.

¹² Se LF-2003-8380, Sak E-1/04 og Sag C-319/02 Manninen.

¹³ Se NOU 2003:9 s.205-207 for en oppsummering av de andre modellene som ble vurdert i reformarbeidet.

Mens delingsreglene skulle skille personinntekt fra kapitalavkastning i aktive aksjonærers næringsinntekt, er formålet bak aksjonærmodellen å redusere forskjellene i marginalsatten mellom arbeidsinntekter og aksjeinntekter.¹⁴ Skatteutvalget erkjente imidlertid at det verken var realistisk eller ønskelig å oppnå en total likestilling mellom disse inntektstypene, og man ønsket derfor å videreføre systemet med flat skatt på alminnelig inntekt og progressiv skatt på personinntekter (tosatssystemet), men med en mer effektiv integrering av person- og selskapsbeskatningen.

Formålet om en likere skattlegging av aksjeinntekter og arbeidsinntekter er gjennomført ved at aksjeinntekter som overstiger en risikofri avkastning, skal skattes som alminnelig inntekt på aksjonærenes hånd. Dette fører til at marginalsatten på slike kapitalinntekter øker fra 28 % til 48,16 % når en ser samlet på selskapets og aksjonærens skatt ($28 \% + (1 - 0,28) \times 28 \%$).¹⁵ Skattesatsen på arbeidsinntekter har samtidig blitt redusert gjennom en senking av toppskattesatsen for personinntekter. En viss satsforskjell er fortsatt til stede, siden arbeidsgiveravgiften må inkluderes når den totale skattebyrden på arbeidsinntekter skal utregnes. Forskjellen i skattesatsene for arbeidsinntekt og kapitalinntekt er imidlertid redusert, og den skattemessige betydningen av å ta ut arbeidsavkastning som utbytte er følgelig blitt mindre enn etter det tidligere systemet med en ineffektiv delingsmodell. Dette følger av at dersom vederlag for arbeid blir tatt ut som utbytte, vil dette presumptivt overstige avkastningen som blir skjermet etter aksjonærmodellen, og således bli skattlagt på aksjonærens hånd.¹⁶

Fremstillingen ovenfor viser også at aksjonærmodellen står i en viss kontrast til de hensyn som ble ivarettatt gjennom godtgjørelsessystemet og RISK-reglene. Den nye modellen innebærer riktignok en enkeltbeskatning av eierinntekter som ligger innenfor skjermingsfradraget (slike inntekter vil kun beskattes på selskapets hånd i form av

---

¹⁴ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.28.

¹⁵ NOU 2003:9 s.208.

¹⁶ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.28.

skattepliktig overskudd). Dersom eierinntekten, i form av et utbytte eller en realisasjonsgevinst, overstiger avkastningen man ville oppnådd ved en risikofri kapitalplassering, skal denne inntekten imidlertid også beskattes på aksjonærens hånd. Gjennom aksjonærmodellen har man altså innført en begrenset dobbeltbeskatning i forholdet mellom selskapet og dets aksjonærer.¹⁷

Mens meningene er delte om hvorvidt et selskapsoverskudd skal beskattes to ganger, er det allmenn enighet om at kjedebeskatning bør unngås.¹⁸ Kjedebeskatning forekommer der et aksjeselskap blir skattlagt for aksjeinntekter fra andre aksjeselskaper: Dersom en aksjonær eier aksjer i et selskap som på sin side har et datterselskap, vil datterselskapets overskudd kunne bli skattlagt tre ganger. Ved skattereformen av 1992 ble kjedebeskatning forbygget av de overnevnte regler om RISK-regulering og godtgjørelse. For aksjeselskaper er disse reglene nå erstattet med fritaksmetoden. Denne metoden innebærer at aksjeselskaper som hovedregel fritas for skatt på aksjeutbytte og aksjegevinster, samtidig som det ikke innrømmes fradragsrett ved tap, jf sktl. § 2-38.

Aksjonærmodellen er, i motsetning til den tidligere delingsmodellen, basert på en uttaksmodell. Dette fører til at aksjeinntekter er skattefrie etter fritaksmetoden så lenge disse holdes i det mottakende aksjeselskapet. Når dette aksjeselskapet utdeler utbytte, eller der selskapsandelen realiseres, vil personlige aksjonærer skattlegges etter aksjonærmodellen. Hvis skattyterne søker å unngå denne skattleggingen ved å realisere opparbeidede gevinster etter opphør av personlig skatteplikt til riket, vil dette i utgangspunktet forhindres av de nye reglene om beskatning av latente gevinster ved utflytting fra Norge, jf sktl. § 10-70. Sett i sammenheng, setter de nye modellene derfor et markert skille mellom personsfæren og selskapssfæren ved beskatningen av aksjeinntekter.

---

¹⁷ Det kan allikevel anføres at dagens system fortsatt virker relativt nøytralt i forhold til valget mellom lånefinansiering og egenkapitalfinansiering ved selskapets investeringer, sml. punkt 1.2. Dette følger av at skjermingsfradraget, som tilsvarer en risikofri lånerente, vil føre til en enkeltbeskatning av utbytte som tilsvarer en antatt normal forrentning av kapitalen, jf Zimmer (2005) s.290.

¹⁸ Zimmer (2005) s.289.

2 Skatteplikt på aksjeutbytte, aksjegevinster og renteinntekter på lån til selskaper

2.1 Innledning

Under aksjonærmodellen er aksjeinntekter, i form av utbytte eller realisasjonsgevinster, skattepliktige for personlige aksjonærer der denne inntekten overstiger en risikofri avkastning. I slike tilfeller skal aksjeinntekten inngå i skattyterens alminnelige inntekt og skatlegges med en flat netto skatt på 28 %, jf Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2007 (heretter ssv.) §§ 3-2 og 3-9.

Ved innføringen av aksjonærmodellen ble det også innført en ekstra skatt på renteinntekter på lån fra personlig skattytere til selskaper. Dette ble gjort for å hindre skattemotiverte tilpasninger.

2.2 Aksjeutbytte

2.2.1 Innledning

Aksjeutbytte regnes som skattepliktig inntekt etter sktl. § 10-11, 1.ledd, jf sktl. §§ 5-20 og 5-30. Disse bestemmelsene presiserer hovedregelen i sktl. § 5-1, 1.ledd, da utbytte regnes som en fordel vunnet ved kapital.

Skatteplikten gjelder uten forbehold. Hvorvidt utdelingen stammer fra skattefri inntekt for selskapet, om utbytte består i kontanter eller naturalverdier, eller om utdeling foretas til alle aksjonærene i selskapet, spiller således ingen rolle.¹⁹ Skatteplikten på aksjeutbytte omfatter videre utbytte fra utenlandske selskaper til norske aksjonærer og utbytte fra norske selskaper til utenlandske aksjonærer, jf sktl. §§ 2-1, 9.ledd og 10-10, 1.ledd og §§ 2-3, 1.ledd c) og 10-13. Adgangen til å beskatte aksjeutbytter i internasjonale forhold kan imidlertid begrenses gjennom skatteavtale med den utenlandske aksjonærens, eventuelt det utenlandske selskapets, hjemstat. Slike avtaler foreskriver gjerne en fordeling av

---

¹⁹ Zimmer (2006) s.289.

beskatningsretten mellom statene, noe som innebærer at Norge, både som hjemstat og kildestat, har fraskrevet seg deler av beskatningsretten som følger av intern norsk rett.²⁰

2.2.2 Skattelovens utbyttebegrep

2.2.2.1 Innledning

Sktl. § 10-11, 2.ledd definerer utbytte som ”enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær”. Aksjonæren skal her identifiseres med en nærmere angitt personkrets i 2.ledd, 4.punktum i den forstand at han blir utbyttebeskattet ved utdelinger til hans nære familie. Lovens konkrete angivelse av personkretsen som aksjonæren skal identifiseres med tilsier at denne er utømmende angitt. Udelinger til andre personer leder følgelig ikke til utbyttebeskatning av aksjonæren. En slik antitese må imidlertid fravikes i omgåelsestilfeller, der det reelt sett er aksjonæren som mottar utdelingen fra selskapet.²¹

Lovens definisjon er nærmest identisk med tidligere lovers utbyttebegrep. Dette innebærer at tidligere rettspraksis om utbyttebegrepet fortsatt er relevant.²²

2.2.2.2 Forholdet til det selskapsrettslige utbyttebegrepet

Ubytte, slik det er definert i sktl. § 10-11, 2.ledd, er et videre begrep enn det man legger til grunn i selskapsretten. Utdelingsbegrepet i asl./asal. § 3-6, 2.ledd er riktignok nesten sammenfallende med den skatterettslige definisjonen av utbytte, men selskapsrettslig er utbytte bare en av flere former for utdeling som selskapet kan foreta etter aksjelovene, jf asl./asal. § 3-6, 1.ledd.²³ Dette fører til at andre former for utdelinger, for eksempel ved

---

²⁰ Zimmer (2003) s.195. Etter OECDs mønsteravtale, som mange av de norske skatteavtalene bygger på, er beskatningsretten til selskapets hjemstat begrenset til 15 % ved aksjeutbytter til utenlandske personlige aksjonærer, jf mønsteravtalens art. 10(2) b). Etter norsk intern rett er tilsvarende skattesats 25 %, jf ssv. § 3-5, 3.ledd.

²¹ Zimmer (2006) s.308-309.

²² Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.369.

²³ Gjems-Onstad (2003)a s.518.

fusjon mellom to selskaper, skatterettslig sett kan utgjøre utbytte. Siden skatteloven uttømmende regulerer hva som skal anses som utbytte, får imidlertid selskapslovgivningens utbyttebegrep ingen selvstendig betydning ved den skattemessige bedømmelsen.²⁴

2.2.2.3 Vederlagsfri overføring av verdier

Det sentrale vilkåret for skattlegging av aksjeutbytte er at det må foreligge ”en vederlagsfri overføring av verdier”. Dette vil først og fremst være tilfelle ved regulære utbytter der selskapet deler ut penger til aksjonærene på bakgrunn av de aksjene de besitter.

Formuleringen omfatter imidlertid langt mer enn dette. De verdier som er dannet i selskapet skal anses som utbytte når de deles ut til selskapets aksjonærer, uavhengig av i hvilken form dette skjer. Dette innebærer at utbyttebegrepet ikke bare omfatter verdioverføringer i form av penger, men også alt annet som kan betegnes som fordeler i skatterettslig forstand.²⁵

Utdeling av økonomiske verdier mellom selskapet og dets aksjonærer kan ofte fremtre som andre rettsforhold. Disse overføringene betegnes gjerne som skjult utbytte. Slike utbytter er gjerne et resultat av det interessefelleskap som forligger mellom selskapet og dets ledende aksjonærer. Vilkaåret om at overføringen skal være vederlagsfri innebærer imidlertid at utbyttebegrepet må avgrenses mot de tilfeller der aksjonæren opptrer som medkontrahent i en gjensidig bebyrdende avtale med selskapet.²⁶ Hvorvidt en aksjonær mottar verdier på bakgrunn av sine aksjer i selskapet eller på bakgrunn av sin stilling som avtalepart må vurderes konkret. Dersom det aksjonæren mottar står i misforhold til hans egen ytelse må det sannsynliggjøres at det ikke er sammenheng mellom aksjebesittelsen og ytelsen, jf Rt. 1995 s.1026.

---

²⁴ Zimmer (2006) s.284.

²⁵ Zimmer (2006) s.292.

²⁶ Gjems-Onstad (2003)a s.525.

Verdioverføringer mellom selskapet og dets aksjonærer kan gjennomføres på mange forskjellige måter, noe som kan forklare behovet for en generell og omfattende utbyttedefinisjon. I det følgende behandles noen praktiske eksempler på transaksjoner som kan gi grunnlag for utbyttebeskatning på aksjonærens hånd.²⁷

Et eksempel er salgsavtaler der løsøre og fast eiendom overføres til aksjonæren vederlagsfritt eller til underpris. Disse tilfellene vil falle inn under lovens utbyttedefinisjon.²⁸ Fordelen verdsettes her til gjenstandens omsetningsverdi, jf sktl. § 5-3. Der aksjonæren har betalt et vederlag, skal differansen mellom kjøpesummen og omsetningsverdien utbyttebeskattes. Det vil her være tilstrekkelig at det foreligger en klar og påviselig underpris.²⁹

Avtaler om bruksrett til selskapets eiendeler kan også innebære en vederlagsfri overføring av verdier. Der aksjonæren bruker tingen vederlagsfritt, eventuelt betaler underpris, skal aksjonæren utbyttebeskattes for denne fordelene.³⁰ Bruksretten skal i utgangspunktet verdsettes til markedsleie, men rettspraksis gir eksempler på at denne størrelsen kan fravikes. I Rt. 2003 s.536 slo Høyesterett fast at selskapet kunne skattlegges for den verdien man kunne ha oppnådd med en alternativ investering innenfor selskapets formål (som primært var investering i oljeindustrien). Denne verdien var høyere enn markedsleien for eiendommen selskapet hadde kjøpt. Dommen berører ikke aksjonærens ligning, men det

---

²⁷ Eksemplene er hentet fra Zimmer (2006) s.292-296.

²⁸ Se bl.a. Trondheim tingretts dom av 27. februar 2002.

²⁹ Se Eidsivating lagmannsretts dom av 18. februar 1963. Domstolen fant her at eiendommen var solgt til en klar og påviselig underpris, selv om kjøpesummen utgjorde eiendommens ligningsverdi. Det legges forøvrig til grunn at ligningsmyndighetene har bevisbyrden for at det foreligger salg til underpris, og at mulig tvil om så er tilfellet, derfor vil komme skattyteren til gode.

³⁰ Se bl.a. LG-1992-217.

henvises til at aksjonæren var blitt utbyttebeskattet for bruksretten til eiendommen etter samme verdi.³¹

Til slutt nevnes de tilfeller der selskapet yter lån til aksjonærer. Et reelt lån er ikke i seg selv en vederlagsfri verdioverføring, da det forutsettes tilbakebetalingsplikt og renteforpliktelser. Spørsmålet blir derfor om aksjonærens lån er reelt eller om verdioverføringen skal beskattes som utbytte. Sentrale momenter vil her være om låneforholdet er formalisert ved skriftlig avtale, om lånebeløpet er avtalt og om rente- og tilbakebetalingsbetingelser er avklart. Avgjørelsen bygger for øvrig på en konkret helhetsvurdering, der også andre momenter kan spille inn.³²

2.2.2.4 Unntak for tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital

Verdiskapningen i selskapet må avgrenses mot selskapets innbetalte aksjekapital. En tilbakeføring av innbetalt aksjekapital utgjør ingen vederlagsfri verdioverføring, da dette er verdier som aksjonæren har betalt inn til selskapet. Slike tilbakebetalinger er derfor unntatt fra utbyttebeskatning, jf sktl. § 10-11, 2.ledd, 2.punktum. Unntaket gjelder også der aksjen er kjøpt etter stiftelsen av selskapet, siden innbetalt kapital er en skatteposisjon som knytter seg til selve aksjen.³³

”Innbetalt aksjekapital” omfatter først og fremst kapital som skytes inn i selskapet ved stiftelsen etter asl./asal. § 3-1. Innbetalt overkurs etter asl./asal. § 3-2 er her likestilt med aksjekapital, jf sktl. § 10-11, 2.ledd. Begrepet omfatter videre innbetalinger ved senere kapitalforhøyelser gjennom såkalte nyemisjoner etter asl./asal. § 10-1. Slike kapitalforhøyelser kan enten gjennomføres ved nytegning av aksjer eller ved en forhøyelse

---

³¹ Det er her en viss uenighet om hvorvidt dette prinsippet kan anvendes ved verdsettelsen av slike fordeler hos aksjonæren, se Zimmer (2006) s.294-295. Bruksrettigheter har imidlertid blitt verdsatt på samme måte i saker som direkte gjelder aksjonærens ligning, se bla. LG-1992-217. At markedisleien kun er et utgangspunkt, legges også til grunn av Skattedirektoratet, se Lignings-ABC (2006) s.33-34.

³² Lignings-ABC (2006) s.702.

³³ Zimmer (2006) s.301.

av de eksisterende aksjers pålydende.³⁴ Kapitalforhøyelser ved fondsemisjoner etter asl./asal. § 10-20 regnes derimot ikke som innbetalt aksjekapital, jf sktl. § 10-11, 4.ledd. Ved slike kapitalforhøyelser hentes kapitalen fra selskapets overkursfond eller frie egenkapital, og aksjonærene betaler således ingenting inn til selskapet.

Skattefri tilbakebetaling av innskutt aksjekapital kan enten skje ved utdelinger via utbytteregulene, ved kapitalnedsettelse i selskapet, ved utdelinger i forbindelse med fusjon eller fisjon av selskaper eller ved likvidasjon av selskapet. Der tilbakebetalingen gjennomføres via utbytteregulene, vil den innbetalte kapitalen være postert som annen egenkapital. Der tilbakebetalingen gjennomføres ved en kapitalnedsettelse i selskapet, dreier det seg om innbetalt kapital postert på aksjekapitalen eller på overkursfondet.³⁵

Selv om utdeling av innbetalt aksjekapital er unntatt utbyttebeskatning har tilbakebetaling av slike verdier allikevel skattemessige konsekvenser. I disse tilfellene skal aksjens inngangsverdi reduseres etter sktl. § 10-35, noe som påvirker aksjonærens skjermingsfradrag etter aksjonærmodellen.

2.3 Aksjegevinster

Aksjegevinster er skattepliktige etter sktl. § 10-31, 1.ledd, som presiserer hovedregelen i sktl. §§ 5-1, 2.ledd og 5-30, 1.ledd. En tilsvarende fradragsrett for tap følger av sktl. § 10-31, 2.ledd, jf §§ 6-2, 1.ledd og 9-4, 1.ledd. Skatteplikten omfatter også aksjegevinster fra aksjer i utenlandske selskaper, jf sktl. §§ 2-1, 9.ledd og 10-30, 1.ledd. Utlendingers aksjegevinster fra aksjer i norske selskaper er derimot bare skattepliktige dersom skattyteren faller inn under bestemmelsen i sktl. § 10-70 om gevinstbeskatning ved utflytting, eller der hvor aksjen har vært tilknyttet skattepliktig virksomhet i Norge etter

---

³⁴ Ved kapitalforhøyelser gjennom nyemisjoner omtaler riktignok aksjelovene kun nytegning av aksjer, jf asl./asal. § 10-1, 1.ledd, 1.punktum. Det må imidlertid antas at en nyemisjon også kan gjennomføres ved oppskrivning av de eksisterende aksjers pålydende. Forutsetningen er i så fall at alle aksjene oppskrives med samme beløp etter asl./asal. § 3-1, 2.ledd, 2.punktum, jf Zimmer (2006) s.394.

³⁵ Tjølsen (2006) s.44.

sktl. § 2.3, 1.ledd b). I andre situasjoner finnes det ingen generell hjemmel for skatteplikt til Norge etter norsk intern rett. Hvorvidt Norge som kildestat er gitt beskatningsrett for slike inntekter i en eventuell skatteavtale med utlendingens hjemstat har derfor ingen betydning, siden slike avtaler ikke kan erstatte en manglende internrettslig beskatningshjemmel.³⁶

Vilkåret for skatteplikt ved gevinster, eventuelt fradragsrett ved tap, er at aksjen er realisert, jf sktl. § 10-31, 1. og 2.ledd. Begrepet angir når gevinster skatterettslig er innvunnet og når et fradragsberettiget tap er pådratt. Realisasjonsprinsippet er motstykket til det såkalte markedsverdi prinsippet, der årets verdiforandringer tas i betraktning ved inntektsbeskatningen, uansett om aksjen er solgt eller ikke.³⁷

Realisasjon omfatter ”overføring av eiendomsrett mot vederlag og opphør av eiendomsrett”, jf sktl. § 9-2, 1.ledd. Bestemmelsen nevner kun et krav om vederlag der eiendomsretten overføres til et annet skattesubjekt. Dette innebærer at aksjen ikke anses som realisert der denne gis bort i gave. Der eiendomsretten oppgis uten at formuesobjektet overføres til andre, foreligger det realisasjon selv om opphøret ikke utløser rett til vederlag eller erstatning.³⁸ Bestemmelsen gir forøvrig en rekke eksempler på hva realisasjonsbegrepet omfatter, men oppregningen er ikke utømmende, jf ordene ”blant annet” i sktl. § 9-2, 1.ledd. Hvorvidt en aksje er realisert må derfor vurderes konkret etter den generelle definisjonen.

Sktl. § 10-32 fastsetter hovedprinsippene for gevinst- og tapsberegningen ved aksjerealisasjoner. Gevinsten/tapet settes her til det mottatte vederlag, fratrasket aksjens inngangsverdi, jf 1.ledd. For utgangsverdien gjelder det ingen nærmere regler, og denne fastsettes derfor etter alminnelige prinsipper.³⁹ Utgangsverdien skal således settes til

---

³⁶ Zimmer (2003) s.90.

³⁷ Zimmer (2006) s.319.

³⁸ Lignings-ABC (2006) s.830.

³⁹ Zimmer (2006) s.325.

verdien av vederlaget som aksjonæren mottar for aksjen han selger. Siden utgangsverdien utgjør aksjens nettovederlag skal eventuelle realisasjonskostnader, deriblant utgifter til aksjemegler, redusere selgerens utgangsverdi.⁴⁰

Etter sktl. § 10-32, 2.ledd skal aksjens inngangsverdi i utgangspunktet settes til det beløpet som aksjonæren har betalt for aksjen (aksjonærens kostpris). Kostprisen vil her utgjøre vederlaget aksjonæren har betalt til den tidligere eieren av aksjen, eventuelt beløpet aksjonæren har betalt ved stiftelsen av selskapet. Eventuelle anskaffelseskostnader som aksjonæren har hatt i forbindelse med aksjekjøpet skal også regnes med i aksjens inngangsverdi, jf sktl. § 10-32, 2.ledd. Bestemmelsen nevner eksplisitt meglerutgifter og lignende, men også andre utgifter kan omfattes av regelen. Det avgjørende er om utgiftene har en direkte sammenheng med aksjeerhvervet, og om utgiftene kan dokumenteres av aksjonæren.⁴¹ Hvorvidt slike utgifter anses som en del av aksjens inngangsverdi, eller som aktiverte kostnader som kan fradras separat i en eventuell gevinst, har ingen betydning der aksjen realiseres. At anskaffelseskostnadene inngår i aksjens inngangsverdi har imidlertid stor betydning etter innføringen av aksjonærmodellen, da denne verdien påvirker beregningen av det årlige skjermingsfradraget.⁴²

Aksjens inngangsverdi vil kun utgjøre aksjonærens kostpris ”dersom ikke annet er bestemt”, jf sktl. § 10-32, 2.ledd. Dette forbeholdet refererer seg først og fremst til lovbestemmelser som legger til grunn at andre verdier skal utgjøre aksjens inngangsverdi, men det må også oppfattes som en generell henvisning til ulovfestede prinsipper om gevinstberegning.⁴³ Det at aksjen er anskaffet under spesielle omstendigheter, eller det at selskapet har undergått strukturelle endringer med hensyn til antall aksjer eller aksjekapital,

---

⁴⁰ Zimmer (2005) s.271.

⁴¹ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.372.

⁴² Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.36.

⁴³ Zimmer (2006) s.325-326.

kan føre til at andre verdier enn aksjonærens kostpris skal legges til grunn ved fastsettelsen av aksjens inngangsverdi.

Som eksempel på endring i aksjeantallet, nevnes spleising av aksjer i selskapet. Der aksjeantallet i selskapet reduseres, ved at et antall aksjer gjøres om til en ny aksje, må de opprinnelige aksjers kostpris omfordeles, jf sktl. § 10-34, 1.ledd c). Etter samme bestemmelse skal det gjennomføres en tilsvarende omfordeling av aksjens inngangsverdi ved utstedelse av fondsaksjer, fisjon/fusjon og splitting av aksjer. Omfordelingen av aksjens inngangsverdi vil i de overnevnte situasjoner beregnes etter skattelovforskriften § 10-34-1, jf sktl. § 10-34, 3.ledd.⁴⁴

En endring i selskapets aksjekapital kan for eksempel skje ved kapitalforhøyelse og kapitalnedsettelse med økning/minskning i den enkelte aksjes pålydende. I det førstnevnte tilfellet innebærer endringen en forhøyelse av aksjens inngangsverdi med det innbetalte beløp.⁴⁵ I det sistnevnte tilfellet vil aksjens inngangsverdi reduseres fra det tidspunktet beløpet er tilbakebetalt til den enkelte aksjonær, jf sktl. § 10-35.

Som nevnt ovenfor kan det faktum at aksjen er ervervet under spesielle omstendigheter også tilsi at aksjens inngangsverdi skal avvike fra aksjonærens kostpris. Et eksempel på en slik situasjon er der en ansatt erverver en aksje av sin arbeidsgiver til underpris.⁴⁶ Dersom den ansatte er blitt beskattet for underprisen etter sktl. § 5-14, vil avviket til markedspris legges til i inngangsverdien på aksjen.⁴⁷

---

⁴⁴ Skattelovforskriften § 10-34-1 gjelder etter sin ordlyd omfordeling av RISK-beløp. Lovens forarbeider legger imidlertid til grunn at omfordelingen av aksjens inngangsverdi skal gjennomføres på tilsvarende måte, jf Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.37.

⁴⁵ Lignings-ABC (2006) s.22.

⁴⁶ Et annet eksempel er der aksjen erverves ved arv eller gave. Jeg viser i denne forbindelse til punkt 4.2.2.

⁴⁷ Zimmer (2006) s.327.

2.4 Renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper

2.4.1 Innledning

Etter aksjonærmodellen vil aksjeutbytte utover skjermingsfradraget bli skattlagt med 48,16 % når en ser samlet på selskapets og aksjonærens skatt, jf punkt 1.3.2. Der aksjonæren låner ut penger til selskapet vil renteinntektene fra lånet være skattepliktig på aksjonærens hånd, mens renteutgiftene vil være fradragsberettiget hos selskapet, jf sktl. §§ 5-30 og 6-40. Dette innebærer at aksjeutbytte utover skjermingsfradraget blir skattlagt hardere enn renteinntektene som aksjonæren mottar fra selskapet. Denne nivåforskjellen kan motivere aksjonærer til å låne penger til selskapet, fremfor å tilføre selskapet egenkapital på ordinær måte. Uten en særskilt regulering av slike transaksjoner ville man kunne omgå aksjonærmodellen ved å ta ut selskapets overskudd som renter istedenfor som utbytte. For å unngå slike skattemotiverte tilpasninger foreslo Skatteutvalget å innføre en ekstra skatt på renteinntekter på lån fra personlige skattytere der rentene overstiger et visst nivå.⁴⁸ Disse reglene er nå kommet til uttrykk i sktl. § 5-22.

2.4.2 Reglenes virkeområde

Sktl. § 5-22, 1.ledd angir hvilke lånegivere, lånetakere og lån som omfattes av reglene om ekstra skattlegging av renter over et visst nivå.

Med hensyn til lånegivere omfatter reglene ”renter på lån fra personlig skattyter”, jf sktl. § 5-22, 1.ledd. Uttrykket ”personlig skattyter” omfatter i utgangspunktet enhver fysisk person som yter lån til selskapet. Formålet med den særskilte reguleringen av slike kapitalinntekter er riktignok å motvirke at aksjonærmodellen omgås ved at selskapets overskudd tas ut som renter. En slik omgåelse vil først og fremst være i aksjonærenes interesse. En låneavtale kan imidlertid inneholde vilkår som medfører at forholdet mellom andre lånegivere og selskapet får mange likhetstrekk med forholdet mellom selskapet og dets aksjonærer, og man mente derfor at renteutbetalinger i slike låneforhold skulle

---

⁴⁸ NOU 2003:9 s.220-221.

innlemmes i bestemmelsen.⁴⁹ I mangel av klare avgrensningskriterier for når lånevilkårene skulle tilsi en skattlegging på vanlig måte, og når de skulle tilsi en dobbeltbeskatning etter sktl. § 5-22, ble det ut fra praktiske og kontrollmessige hensyn avgjort at reglene skulle gjelde ved lån fra enhver personlig skattyter.⁵⁰

Med hensyn til lånetakere, omfatter reglene lån til aksjeselskaper, likestilte selskaper og tilsvarende utenlandske selskaper, jf sktl. § 5-22, 1.ledd. Slike selskaper er også omfattet av aksjonærmodellen etter sktl. §§ 10-10 og 10-30, jf § 10-1.

Skatteplikten etter sktl. § 5-22 gjelder i utgangspunktet for renter på alle typer lån. Lån som er knyttet til mengdegjeldsbrev er imidlertid unntatt fra bestemmelsen, jf sktl. § 5-22, 1.ledd. Begrunnelsen for unntaket er todelt. En eventuell ekstra skatt på renteinntekter fra slike lån ville være vanskelig å gjennomføre rent praktisk, da mengdegjeldsbrev ofte er gjenstand for hyppig omsetning. Faren for skattemotiverte tilpasninger ble dessuten ansett som liten, siden slike lån ble vurdert som mindre egnet med sikte på å ta ut selskapets overskudd som renter fremfor som utbytte.⁵¹ Videre er renter fra innskudd i bank og spareinnskudd i samvirkeforetak unntatt fra ekstra skattlegging, jf sktl. § 5-22, 1.ledd og skattelovforskriften § 5-22-1.

2.4.3 Nærmere om skattlegging av renteinntekter etter sktl. § 5-22

Renteinntekter regnes som en fordel vunnet ved kapital, og er derfor skattepliktig som alminnelig inntekt etter sktl. § 5-20, jf § 5-1, 1.ledd. Beskatningen av renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskapet kommer så i tillegg til den ordinære skattleggingen, jf

---

⁴⁹ NOU 2003:9 s.221.

⁵⁰ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.44. Fra denne regelen må det imidlertid gjøres et unntak der lånegiveren er bosatt i utlandet. Skatteplikten for slike personer reguleres av sktl. § 2-3, og denne bestemmelsen omfatter ikke rentebetalinger fra norsk debitor til utenlandsk kreditor, jf Zimmer (2006) s.342.

⁵¹ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.44.

sktl. § 5-22, 1.ledd. Dette innebærer at høye renteinntekter vil inngå i skattyterens alminnelig inntekt to ganger.⁵²

Grunnlaget for utregningen av den skattepliktige renteinntekten vil være faktisk påløpte renter i kalendermåneden, jf skattelovforskriften § 5-22-2, 2.ledd. Etter samme bestemmelse skal renteinntektene slås sammen dersom skattyteren har ytet flere lån til samme selskap. Dette utregningsgrunnlaget skal så reduseres med lånegiverens skattesats for alminnelig inntekt, som i de fleste tilfeller vil være 28 %, jf sktl. § 5-22, 2.ledd og skattelovforskriften § 5-22-2, 3.ledd. Regelen om at påløpte renter skal reduseres med lånegiverens skattesats for alminnelig inntekt, må ses i sammenheng med formålet bak sktl. § 5-22. Bestemmelsen skal motvirke at selskapets overskudd tas ut som renter istedenfor som utbytte, noe som oppnås ved å likestille den totale skattebelastningen på høye aksjeutbytter og høye renteinntekter. Den effektive skattesatsen på høye aksjeutbytter er etter aksjonærmodellen 48,16 % ($28 \% + (1 - 0,28) \times 28 \%$). Utregningen viser at det her tas hensyn til at selskapsoverskuddet er skattlagt med 28 % før utbytte utdeles. Ved å foreta en tilsvarende reduksjon av beregningsgrunnlaget for ekstrabeskatning etter sktl. § 5-22, oppnår man at høye renteinntekter får den samme totale skattebelastningen som høye aksjeutbytter.⁵³

Før man kommer frem til det endelige grunnlaget for ekstrabeskatningen, skal skattyteren innvilges et skjermingsfradrag, jf § 5-22, 2.ledd og skattelovforskriften § 5-22-2, 4.ledd. Ekstrabeskatning av renteinntekter etter sktl. § 5-22 skal således bare gjennomføres der hvor renteinntektene overstiger skjermingen.

Regelen om ekstra skattlegging av renter på lån fra personlig skattyter til selskaper forutsetter at ligningsmyndighetene kan føre kontroll over eventuelle låneforhold mellom slike skattesubjekter. Selskapet, som lånetaker, er derfor gitt en omfattende

---

⁵² Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.45.

⁵³ l.c.

opplysningsplikt om gjeld og rentebetalinger til personlige skattytere etter lignl. § 6-4, 6.ledd. Etter denne bestemmelsen er ”aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilte selskap og sammenslutninger som nevnt i skatteloven § 10-1” omfattet av opplysningsplikten. Utenlandske selskaper er med andre ord ikke forpliktet til å avgi opplysninger om sine låneforhold til norske ligningsmyndigheter, på tross av at skatteplikten etter sktl. § 5-22 også gjelder lån til slike selskaper. Ekstrabeskatningen av renteinntekter blir derfor vanskelig å gjennomføre i praksis der lånetaker er et utenlandsk selskap.⁵⁴

---

⁵⁴ Zimmer (2006) s.342.

3 Skjerming etter aksjonærmodellen

3.1 Innledning

Personlige aksjonærers skatteplikt på aksjeutbytte og aksjegevinster begrenses av skjermingsfradraget disse mottar gjennom aksjonærmodellen. Etter denne modellen skal en del av aksjeinntektene skjermes for skattelegging utover selskapsskatten.

Ved aksjeutbytte beregnes skjermingen for den enkelte aksje ved at skjermingsgrunnlaget multipliseres med en skjermingsrente. Skjermingsgrunnlaget utgjør aksjens inngangsverdi samt ubenyttet skjermingsfradrag fra tidligere år. Skjermingsfradraget vil således kunne variere fra år til år, avhengig av skjermingsrentens prosentsats og eventuelt ubenyttet skjermingsfradrag fra tidligere år.

Ved realisasjon av aksjen tas det utgangspunkt i alminnelige regler om gevinstberegning. Etter aksjonærmodellen kommer ubenyttet skjerming til fradrag fra en eventuell gevinst. Ved at modellen innrømmer skjerming, uavhengig av om selskapsoverskuddet tas ut som utbytte eller gevinst, oppnår man en integrert beskatning av aksjeinntekter.⁵⁵

På samme måte som ved aksjeinntekter, begrenses skatteplikten på renteinntekter etter sktl. § 5-22 av et tilsvarende skjermingsfradrag. Slike renteinntekter skal skjermes for ekstrabeskatning dersom inntektene ligger innenfor en beregnet alternativ avkastning ved en risikofri plassering.

3.2 Subjekt for skjermingsfradrag etter aksjonærmodellen

3.2.1 Fysiske personer

Aksjonærmodellen omfatter først og fremst personlige aksjonærer som har alminnelig skatteplikt til Norge, jf sktl. § 10-12, 1.ledd. Denne skatteplikten pålegges enhver person som er bosatt i riket, jf sktl. § 2-1. Utenlandske aksjonærer med aksjer i norske selskaper

---

⁵⁵ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.28.

vil være skattepliktige for mottatt utbytte, jf sktl. § 2-3, 1.ledd c), og må svare kildeskatt til staten etter sktl. § 10-13, 1.ledd. Slike aksjonærer er altså i utgangspunktet ikke omfattet av aksjonærmodellen.

Utenlandske aksjonærer som er bosatt i en annen EØS-stat innvilges imidlertid et skjermingsfradrag der disse har betalt kildeskatt til Norge, jf sktl. § 10-13, 2.ledd. Dette gjennomføres ved at skjermingsfradraget gis i etterkant. Det utdelende selskapet er forpliktet til å foreta forskuddstrekk til dekning av skatten på utbyttet, jf sktbl. § 5A. Det blir her ikke tatt hensyn til skjerming etter aksjonærmodellen, dels ut fra administrative hensyn.⁵⁶ Skjermingsfradraget blir først refundert etter søknad fra den utenlandske aksjonæren. Aksjonærmodellen ble opprinnelig vedtatt uten å omfatte utenlandske aksjonærer innenfor EØS-området, da man ønsket å avvende EFTA-domstolens uttalelse i den nevnte "Fokus bank-dommen". Refusjonsordningen ble fremmet da domstolens uttalelse gikk staten imot.⁵⁷

3.2.2 Andre skattesubjekter

Aksjonærmodellen omfatter også de selvstendige skattesubjekter som opptrer på vegne av personlige aksjonærer. Dette gjelder dødsbo, administrasjonsbo og konkursbo, der disse opptrer på vegne av fysiske personer, jf sktl. § 10-12, 3.ledd. Skjermingsfradraget blir her kun aktuelt for inntekter fra virksomhet som drives for boets regning, jf sktl. § 2-33, 1.ledd.

---

⁵⁶ Ot.prp.nr.92 (2004-2005) s.105.

⁵⁷ Zimmer (2006) s.332. Ved min henvendelse til Sentralskattekontoret for utenlandssaker opplyses det om at målsettingen er en saksbehandlingstid på 3 måneder ved slike søknader, men at det for tiden er en saksbehandlingstid på 6 måneder. Bakgrunnen er den store pågangen av krav om refusjon av manglende godtgjørelsesfradrag fra årene forut for avgjørelsen i "Fokus bank-dommen". Det må antas at refusjonsordningen i seg selv ikke strider mot EØS-avtalen, siden de ulike saksbehandlingsreglene i utgangspunktet ikke vil påvirke de utenlandske skattyternes substansielle rettigheter, jf Zimmer (2006) s.332.

3.3 Objekt for skjermingsfradrag etter aksjonærmodellen

3.3.1 Utdelinger fra selskapet

3.3.1.1 Innledning

Sktl. § 10-10 angir hvilken avkastning som gir rett til skjerming etter aksjonærmodellen gjennom henvisninger til §§ 10-1 og 2-2. Etter disse bestemmelsene kan utdelinger fra norske aksjeselskaper og likestilte selskaper skjermes. Dette gjelder sparebanker og andre finansieringsforetak, gjensidige forsikringsselskaper og samvirkeforetak, samt ethvert selskap eller sammenslutning der deltakerens ansvar er begrenset til kapitalen i selskapet eller sammenslutningen, jf sktl. § 2-2, 1.ledd e).⁵⁸ Utdelinger fra boligselskap og obligasjonsfond er imidlertid unntatt fra skjerming, jf sktl. §§ 10-1, 1.ledd og 10-12, 1.ledd.

Skjermingsfradrag kan også kreves i ubytte fra tilsvarende selskaper i utlandet, jf § 10-1, 1.ledd. Det avgjørende er her om selskapet selskapsrettslig tilsvarende den norske aksjeselskapsformen, som kjennetegnes ved den overnevnte ansvarsbegrensningen.⁵⁹ Hvis så er tilfellet, kreves det ikke at det utenlandske selskapet er hjemmehørende i et annet EØS-land. Retten til skjerming gjelder derfor helt generelt, og det er ikke gjort unntak for selskap i såkalte lavskatteland utenfor EØS, slik det er etter fritaksmetoden. Dette innebærer at norske aksjonærer har rett til skjermingsfradrag, uavhengig av om det utenlandske selskapet er blitt skattlagt i sin hjemstat.⁶⁰

Objektet for skjermingsfradraget er ”mottatt utbytte”, jf sktl. § 10-12, 1.ledd.

Utbyttebegrepet skal her i utgangspunktet forstås på samme måte som i sktl. § 10-11.

Loven forutsetter i begge bestemmelser at mottakeren av utbytte er aksjonær i selskapet. I sktl. § 10-11, 2.ledd nevnes dette eksplisitt, jf ordene ”fra selskap til aksjonær”. Lovens forarbeider synes imidlertid å legge til grunn at utbyttebegrepet også omfatter utdelinger av

---

⁵⁸ I den følgende fremstilling vil utbytte fra aksjeselskaper blir nærmere behandlet.

⁵⁹ Gjerde (2006) s.48.

⁶⁰ Zimmer (2006) s.331.

selskapets overskudd til personer uten en formell aksjonærposisjon. Bakgrunnen for utdelingen kan her være ”andre typer kapitaltilførsel til selskapet, eller arbeidsinnsats mv.”.⁶¹ Det må antas at det her refereres til utbyttebegrepet generelt, selv om uttalelsene er å finne under pkt. 5.6.1.2 ”objekt under aksjonærmodellen”. Den overnevnte forståelse av utbyttebegrepet påvirker derfor både beskatningshjemmelen og retten til skjermingsfradrag.

Hvis man legger lovens forutsetning om aksjonærstilling til grunn, vil avkastning av andre egenkapitalinnskudd enn aksjekapital bli skattlagt etter sktl. § 5-20, jf § 5-1, 1.ledd (da som annen kapitalinntekt enn aksjeutbytte). Skattyteren vil imidlertid ikke ha rett til skjermingsfradrag etter sktl. § 10-12, siden denne retten nettopp er avhengig av at avkastningen utgjør utbytte.⁶² Dersom forarbeidenes forståelse av utbyttebegrepet legges til grunn, blir konsekvensen at avkastning av andre former for tilskudd til selskapet skal skattlegges som utbytte etter sktl. § 10-11, og i utgangspunktet skjermes etter sktl. § 10-12. Retten til skjerming forutsetter i så fall at kapitaltilførselen som ligger til grunn for avkastningen kan påvises ut fra selskapets regnskaper.⁶³ Der utdelingen fra selskapet utgjør vederlag for arbeidsinnsats, synes det mer tvilsomt om lovens forarbeider skal tas på ordet.⁶⁴ Slike inntekter bør beskattes som arbeidsinntekt etter sktl. § 5-10, jf § 5-1, 1.ledd, og skal i så fall ikke regnes som utbytte i relasjon til sktl. §§ 10-11 og 10-12.

3.3.1.2 Lovlighetskravet

For at utbyttet skal skjermes etter aksjonærmodellen, stilles det krav om at utbyttet er lovlig utdelt fra selskapet, jf sktl. § 10-12, 1.ledd, 2.punktum. Dette er en videreføring av et tilsvarende krav under godtgjørelsesreglene, og eldre praksis er derfor fortsatt relevant.⁶⁵

---

⁶¹ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.33.

⁶² Se Gjems-Onstad (2003)a s.521-522 om utbyttebegrepet i sktl. § 10-11 og tilsvarende krav om utbytte etter godtgjørelsesreglene i tidligere sktl. § 10-12.

⁶³ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.33-34.

⁶⁴ Zimmer (2006) s.331.

⁶⁵ Zimmer (2006) s.333.

Hvorvidt utbyttet er lovlig utdelt fra selskapet, avgjøres etter reglene i selskapslovgivningen.⁶⁶ Som tidligere nevnt er skattelovens utbyttebegrep videre angitt enn tilsvarende begrep i aksjelovene. Dette innebærer at de utdelinger som også faller inn under utbyttebegrepet i selskapslovgivningen, må være i overensstemmelse med aksjelovens regler om utdeling av utbytte. Dersom utbytte, slik det er definert i skattelovgivningen, ikke er definert som utbytte etter selskapslovgivningen, må utdelingen være i overensstemmelse med aksjelovens øvrige utdelingsregler.⁶⁷ I det følgende vil aksjelovens skranker for utdelinger som faller inn under utbyttebegrepet i selskapslovgivningen bli nærmere behandlet.

Utdeling av utbytte kan være ulovlig på flere grunnlag. En viktig sontring går mellom overtredelse av aksjelovens materielle og formelle regler om utdeling av utbytte.⁶⁸ Mens de materielle reglene omhandler de beløpsmessige grenser for utbytteutdelingen, angir de formelle regler hvilken fremgangsmåte som skal følges når utbytte utdeles fra selskap til aksjonær.

Brudd på de materielle utbyttereglene vil først og fremst forekomme der utbytte er utdelt i strid med bestemmelsene i asl./asal. § 8-1. Den første begrensningen i denne sammenheng er angivelsen av utbyttegrunnlaget i asl./asal. § 8-1, 1.ledd. Det tas her utgangspunkt i selskapets årsresultat og annen egenkapital. Fra disse postene skal det gjøres en rekke fradrag, blant annet for selskapets udekkede underskudd og avsetninger til bundne fond, før selskapet kan dele ut utbytte. Adgangen til å utdele utbytte begrenses videre av angivelsen av minimumsnivået for selskapets egenkapital i asl./asal. § 8-1, 2.ledd.

---

⁶⁶ Der utbytte utdeles fra et utenlandsk selskap, må det antas at lovlighetskravet referer til de selskapsrettslige regler i den staten der selskapet er hjemmehørende, jf Zimmer (2006) s.335.

⁶⁷ Lignings-ABC (2006) s.37.

⁶⁸ Zimmer (2006) s.333.

Utbytte kan ikke utdeles der egenkapitalen etter balansen er mindre enn 10 % av balansesummen. Den balanserte egenkapitalen er her de bokførte verdier etter rskl. § 6-2 C, mens balansesummen utgjør summen av selskapets egenkapital og gjeld. Forholdet mellom egenkapital og gjeld viser gjeldsdekningsgraden, og denne må utgjøre minst 10 % av balansesummen for at utbytte kan utdeles.⁶⁹ Minimumskravet til selskapets egenkapital kan imidlertid fravikes der hensynet til selskapskreditorene blir ivaretatt gjennom melding til foretaksregisteret og påfølgende kreditorvarsel etter asl./asal. §§ 12-4 og 12-6, jf asl./asal. § 8-1, 2.ledd.

Selv om utbytteutdelingen er i overensstemmelse med de overnevnte regler, skal det ikke utdeles mer utbytte enn det som er forenlig med ”forsiktig og god forretningsskikk”, jf asl./asal. § 8-1, 4.ledd. Bestemmelsen gir uttrykk for en objektiv norm, der selskapets kapital- og likviditetsbehov skal vurderes i sammenheng med selskapskreditorenes interesser.⁷⁰

En annen materiell skranke for utdeling av utbytte er den generelle regelen om forsvarlig egenkapital i asl./asal. § 3-4. Hvorvidt egenkapitalen er eller blir uforsvarlig lav ved en eventuell utbytteutdeling, beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering.⁷¹ Loven nevner virksomhetens risiko og omfang som relevante momenter ved vurderingen.

Til slutt nevnes utdelinger på bekostning av andre aksjonærers rettigheter. Dersom selskapet utdeler aksjeutbytte til kun noen av aksjonærene kan dette utgjøre et brudd på likhetsgrunnsetningen i asl./asal. § 4-1, 1.ledd. Utbytte vil her være ulovlig utdelt dersom forskjellsbehandlingen ikke er hjemlet i selskapets vedtekter, der det kan bestemmes at aksjene i selskapet skal gi ulike rettigheter (ulike aksjeklasser). De ulike aksjeklassene kan blant annet gi ulik rett til utbytte fra selskapet ved å skille mellom preferanseaksjer og

---

⁶⁹ Andenæs (2006) s.444.

⁷⁰ LB-2004-4822.

⁷¹ Andenæs (2006) s.419.

stamaksjer.⁷² Aksjonærene i selskapet har også muligheten til å godta forskjellbehandlingen ved at samtlige aksjonærer som ikke mottar utbytte gir sin tilslutning til utdelingen på generalforsamlingen, jf asl./asal. § 5-20, 2.ledd. Dersom forskjellsbehandlingen verken er hjemlet i selskapets vedtekter eller godkjennes av aksjonærene, vil utdelingen også utgjøre et misbruk av generalforsamlingens myndighet, jf asl./asal. § 5-21. Der utbytteutdelingen er i strid med de andre aksjonærenes rettigheter, bør imidlertid de mottakende aksjonærer bare nektes skjermingsfradrag der de andre aksjonærene gjør ugyldighetsinnsigelser gjeldende.⁷³

Brudd på aksjelovenes formelle utbytteregler forekommer der saksbehandlingsreglene i asl./asal. § 8-2 er overtrådt. Etter disse bestemmelsene skal utdeling av utbytte beslutes av generalforsamlingen, eventuelt bedriftsforsamlingen, etter forslag fra selskapets styre. Det kan ikke utdeles mer enn det styret foreslår eller godtar.

Selv om retten til skjermingsfradrag forutsetter at utbytte er lovlig utdelt etter aksjelovene, har det voldt en viss tvil om lovlighetskravet i sktl. § 10-12, 1.ledd er absolutt. Spørsmålet er om aksjonæren skal nektes skjermingsfradrag i ethvert tilfelle der aksjelovenes materielle eller formelle bestemmelser om utbytteutdeling er overtrådt. Ved overtredelse av aksjelovenes materielle skranker for utdeling av utbytte, må lovlighetskravet forstås som absolutt.⁷⁴ Der utbytte er utdelt i strid med de selskapsrettslige saksbehandlingsregler, synes lovlighetskravet imidlertid å være mer relativt. Retten til skjermingsfradrag forutsetter riktignok at også de formelle regler er overholdt ved slike utdelinger. Sktl. § 10-12, 1.ledd avgrenser ikke lovlighetskravet til kun å gjelde de materielle regler, og lovens forarbeider forutsetter at lovlighetskravet også refererer til de formelle regler om utdeling av utbytte.⁷⁵ Fra dette utgangspunktet må det imidlertid tas forbehold for

---

⁷² Andenæs (2006) s.134.

⁷³ Zimmer (2006) s.335.

⁷⁴ Gjems-Onstad (2003)a s.556.

⁷⁵ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.369-370.

ubetydelige avvik fra de selskapsrettlige saksbehandlingsregler.⁷⁶ Hvorvidt et avvik er ubetydelig eller ikke, beror på en skjønnmessig helhetsvurdering. I utgangspunktet må brudd på sentrale saksbehandlingsregler, for eksempel der utbytte er besluttet av andre enn de kompetente organer etter aksjelovene, anses som betydelige.⁷⁷

Dersom utbytte er utdelt i strid med aksjelovens regler om utbytteutdeling har aksjonæren ikke rett til skjermingsfradrag, jf ovenfor. Skatteplikten på utbytte etter sktl. § 10-11 gjelder imidlertid uavhengig av om utdelingen fra selskapet er lovlig eller ikke, og aksjonæren må således svare skatt for utdelingen fra selskapet. Der aksjonæren eier aksjen ut året vil aksjens skjermingsfradrag bli utregnet og fremført til fradrag i senere utbytter, jf sktl. § 10-12, 1.ledd, 4.punktum. Siden skjermingsfradraget kan fremføres, innebærer lovlighetskravet kun en periodiseringsulempe for aksjonæren. Utdeling av ulovlig utbytte under aksjonærmodellen vil følgelig ha mindre konsekvenser enn ved tilsvarende utdelinger under godtgjørelsessystemet, der aksjonæren ville blitt beskattet for hele det ulovlige utbyttet, uten mulighet til fremføring av godtgjørelsen.⁷⁸

3.3.2 Gevinst ved realisering av eierandeler i selskapet

3.3.2.1 Innledning

Aksjonærer er gitt en fremføringsrett for ubenyttet skjerming på den enkelte aksje etter sktl. § 10-12, 1.ledd. Dersom aksjonæren beslutter å selge aksjen vil det ubenyttede skjermingsfradraget redusere en eventuell realisasjonsgevinst, jf sktl. § 10-31, 1.ledd. Etter denne bestemmelsen er objektet for skjermingsfradraget gevinst ved realisasjon av "aksjen". Det må her legges til grunn at "aksjen" i sktl. § 10-31 tilsvarer aksjebegrepet i aksjelovene.⁷⁹ Realisering av andre rettigheter i selskapet faller således utenfor begrepet.

---

⁷⁶ Se Rt. 2005 s.86 og Finansdepartementet (2003), som begge gjelder tilsvarende lovlighetskrav ved skattefri fusjon/fisjon av selskaper etter sktl. kap.11.

⁷⁷ Lignings-ABC (2006) s.28.

⁷⁸ Ravnaas (2005) s.54.

⁷⁹ Zimmer (2006) s.319.

Aksjebegrepet er nærmere definert i sktl. § 10-30, 1.ledd, som også henviser til §§ 10-1 og 2-2. Begrepet omfatter først og fremst aksjer i norske aksjeselskaper, men andeler i tilsvarende utenlandske selskaper faller også inn under betegnelsen. Som tidligere nevnt er kravet at ansvarsbegrensningen for selskapets deltakere er den samme som ved norske aksjeselskaper. Sktl. § 10-30, 1.ledd likestiller aksjer med ”grunnfondsbevis, medlemskap og andre andeler i selskap og sammenslutning som omfattes av § 10-1”.

Realisasjonsgevinster ved avhending av slike andeler vil således reduseres av et eventuelt ubenyttet skjermingsfradrag etter sktl. § 10-31, 1.ledd. Det samme gjelder ved avhending av fortrinnsrett ved tegning av aksjer og tildelingsbevis, jf sktl. § 10-30, 2.ledd. I det følgende vil realisasjonsgevinster ved avhending av aksjer i aksjeselskaper bli nærmere behandlet.

Som nevnt ovenfor er objektet for skjermingsfradraget etter sktl. § 10-31, 1.ledd realisasjonsgevinster. Ubenyttet skjermingsfradrag fra tidligere år kan her ”føres til fradrag i gevinst”. Loven må her tolkes antitetisk, noe som innebærer at ubenyttet skjermingsfradrag ikke kan skape eller øke et eventuelt fradragsberettiget tap. Dersom aksjen selges med tap, eller hvis det ubenyttede skjermingsfradraget overstiger gevinsten, vil skjermingsfradraget bortfalle helt eller delvis.⁸⁰

3.3.2.2 FIFO-prinsippet

Der aksjonæren eier flere aksjeposter i samme aksjeselskap, vil aksjene ofte ha ulike inngangsverdi. Som et resultat av dette vil andelen av ubenyttet skjermingsfradrag fra tidligere år også gjerne variere fra aksje til aksje. Dersom deler av aksjebeholdningen i selskapet selges må det derfor avklares hvilke aksjer som skal anses realisert. I en slik situasjon vil aksjonæren normalt være interessert i at en gevinst blir minst mulig, eventuelt at et tap blir størst mulig, slik at skattebelastningen reduseres. Det vil derfor være i

---

⁸⁰ Zimmer (2006) s.340.

aksjonærens interesse å anse aksjer med høyest inngangsverdi og eventuelt ubrukt skjermingsfradrag for å være solgt.⁸¹

Aksjonæren har i utgangspunktet ingen valgtrett med hensyn til hvilken aksje som skal anses for å være realisert. Dette avgjøres av det såkalte FIFO-prinsippet (først inn, først ut) i sktl. § 10-36. Prinsippet innebærer at dersom en aksjonær selger deler av sin aksjebeholdning i selskapet "anses den aksjen som var først anskaffet for å være realisert først", jf sktl. § 10-36, 1.ledd. Aksjonæren vil således sitte igjen med de aksjene som er ervervet sist. Forutsetningen for at prinsippet kommer til anvendelse, er at aksjene som selges er av samme slag som de aksjene aksjonæren fortsatt eier i selskapet. Dette innebærer at aksjene må ha like aksjonærrettigheter knyttet til seg.⁸² Denne forutsetningen er kommet til uttrykk gjennom kravet om at aksjene må tilhøre samme aksjeklasse, jf sktl. § 10-36, 1.ledd.

Fra hovedregelen om at aksjonæren ikke har en valgtrett med hensyn til hvilke aksjer som skal anses realisert, må det gjøres to unntak: Der aksjonæren har ervervet samme type aksjer på samme dag, men til ulikt klokkeslett og til ulik kostpris, kan aksjonæren velge hvilke av disse aksjene som skal anses solgt ved en realisering av deler av aksjebeholdningen.⁸³ Det andre unntaket gjelder aksjer som aksjonæren har ervervet før 1. januar 1992. I forhold til FIFO-prinsippet anses disse aksjene for å være ervervet 1. januar 1992, jf sktl. § 10-36, 2.ledd. Dersom slike aksjer har ulik inngangsverdi, står aksjonæren fritt til å velge hvilke av aksjene som skal anses realisert først. Disse aksjene anses imidlertid å være realisert før aksjer som er ervervet etter 1. januar 1992.⁸⁴

---

⁸¹ Zimmer (2005) s.299.

⁸² Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.373.

⁸³ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.213.

⁸⁴ Ot.prp.nr.16 (1991-1992) s.140. Den betingede valgtretten må her ses i sammenheng med at det ikke var nødvendig å holde greie på ervervstidspunktet etter de tidligere regler, da aksjonærer hadde en generell valgtrett med hensyn til hvilken aksje som skulle anses å være solgt først, jf Zimmer (2005) s.300.

FIFU-prinsippet forutsetter at aksjens ervervstidspunkt er kjent. Dersom det er ukjent når en av aksjonærens aksjer er ervervet, skal denne aksjen anses som realisert først dersom den har lavere inngangsverdi enn den av de øvrige aksjene, med kjent anskaffelsestidspunkt, som er anskaffet først, jf sktl. § 10-36, 3.ledd. Begrunnelsen for regelen er tredelt: Regelen gir aksjonærer et incitament til å dokumentere ervervstidspunktet for sine aksjer, og den gir ligningsmyndighetene en administrativt grei regel å forholde seg til der aksjonæren ikke kan fremskaffe slik dokumentasjon. Det antas dessuten å være en viss presumpsjon for at aksjen med lavest inngangsverdi i en aksjebeholdning er ervervet først.⁸⁵

3.3.3 Renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper

Som tidligere nevnt skal skattyteren innvilges et skjermingsfradrag før man kommer frem til det endelige grunnlaget for skattepliktig renteinntekt etter sktl. § 5-22.

Skjermingsfradraget skal her beregnes den siste datoen i hver kalendermåned, jf skattelovforskriften § 5-22-3, 1.ledd. Den delen av renteinntektene som ligger innenfor en alternativ avkastning ved en risikofri investering vil derfor skjermes fra ekstrabeskatningen av renteinntekter etter sktl. § 5-22. Renter på lån fra personlige skattytere til selskaper blir således et objekt for skjermingsfradraget etter regler som virker parallelt med aksjonærmodellen.

---

⁸⁵ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) s.373.

4 Beregning av skjermingsfradraget

4.1 Innledning

Skjerming av aksjeinntekter etter aksjonærmodellen forutsetter at det utregnes et skjermingsfradrag. En slik forutsetning gjør seg også gjeldene ved renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper, da lånegiveren innvilges et skjermingsfradrag etter sktl. § 5-22. Skjermingsfradraget beregnes ved at skjermingsgrunnlaget multipliseres med en fastsatt skjermingsrente, jf sktl. § 10-12, 2.ledd (aksjeinntekter) og skattelovforskriften § 5-22-3, 2.ledd (renteinntekter).

4.2 Skjermingsgrunnlaget

4.2.1 Aksjer ervervet ved kjøp

Der aksjen er ervervet ved kjøp etter 1. januar 2006, skal aksjens skjermingsgrunnlag settes til aksjens inngangsverdi tillagt eventuelt ubenyttet skjermingsfradrag fra tidligere år, jf sktl. § 10-12, 2.ledd, 2.punktum.⁸⁶ Etter samme bestemmelse skal inngangsverdien fastsettes etter sktl. § 10-32, 2.ledd. Aksjens inngangsverdi vil her i utgangspunktet utgjøre aksjonærens kostpris, tillagt eventuelle anskaffelseskostnader. Dette gjelder imidlertid bare der hvor andre regler ikke angir en alternativ fastsettelsesmåte. Hvis så er tilfelle vil aksjens inngangsverdi, og således skjermingsgrunnlaget, fastsettes etter disse reglene. Jeg viser i denne forbindelse til behandlingen av aksjens inngangsverdi i punkt 2.3.

Fra det overnevnte utgangspunkt om at aksjens skjermingsgrunnlag skal settes til aksjens inngangsverdi, må det gjøres et unntak for aksjer som er ervervet før innføringen av aksjonærmodellen. I slike tilfeller fører særskilte overgangsregler til at inngangsverdien og skjermingsgrunnlaget vil utgjøre to forskjellige verdier, og sistnevnte skatteposisjon må derfor fastsettes separat.

---

⁸⁶ Ubenyttet skjermingsfradrag vil behandles nærmere i punkt 4.4.1.

Overgangsreglene er å finne i lov nr. 77/2004 pkt. XIX ”Fastsettelse av aksjens skjermingsgrunnlag og inngangsverdi”. Dersom aksjen er ervervet mellom 1992 og 2006, er skillet mellom aksjens inngangsverdi og skjermingsgrunnlag kun teoretisk. Begge verdier vil her utgjøre aksjens kostpris tillagt eventuelle RISK-beløp fra det tidsrommet aksjonæren har eid aksjen, jf 1.ledd. For skjermingsgrunnlagets vedkommende er regelen begrunnet i et ønske om å motarbeide tilpasninger til utbytteskatten. Frem til innføringen av aksjonærmodellen ville aksjonærer hatt incentiver til å ta ut utbytte, for så å føre midlene tilbake til selskapet som innbetalt aksjekapital. Disse midlene kunne senere tas ut uten utbyttebeskatning, da utbyttedefinisjonen ikke omfatter tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, jf sktl. § 10-11, 2.ledd, 2.punktum. Ved å videreføre RISK-verdiene som en del av skjermingsgrunnlaget, ble incentivene til å foreta slike tilpasninger begrenset, da en eventuell utbytteutdeling reduserer RISK-beløpet (som igjen fører til et lavere skjermingsgrunnlag etter aksjonærmodellen).⁸⁷ Eventuelle negative RISK-beløp skal også tillegges aksjens kostpris, jf 2.ledd. Dersom dette fører til at aksjen får en negativ inngangsverdi vil aksjens skjermingsgrunnlag også bli negativt. Det skal imidlertid ikke beregnes skjerming av et negativt skjermingsgrunnlag.⁸⁸

Dersom aksjen er ervervet før 1992, får skillet mellom inngangsverdi og skjermingsgrunnlag en mer reell betydning, siden overgangsreglene kun regulerer fastsettelsen av aksjens skjermingsgrunnlag, jf 3. og 4.ledd.⁸⁹

---

⁸⁷ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.37.

⁸⁸ Etter Skatteutvalgets forslag skulle skjermingsgrunnlaget i slike situasjoner settes til 0, jf NOU 2003:9 s.225. Et negativt skjermingsgrunnlag vil ha betydning der aksjens inngangsverdi oppreguleres, for eksempel der aksjens pålydende økes ved kapitalforhøyelse i selskapet. Oppskrivningsbeløpet vil her bli tillagt det negative skjermingsgrunnlaget, jf Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.37-38.

⁸⁹ Aksjens inngangsverdi vil i disse tilfellene reguleres av overgangsregler tilknyttet skattereformen av 1992. Etter den tidligere aksjegevinstbeskatningsloven av 1971 kunne aksjonærer selge aksjer skattefritt dersom de hadde eid aksjen i over tre år, jf lovens § 2. Dette skattefritaket ble fjernet ved skattereformen av 1992, men etter de nevnte overgangsregler ble det gitt adgang til å oppregulere inngangsverdien på aksjer som kunne vært solgt skattefritt etter aksjegevinstbeskatningsloven, jf den tidligere selskapsskattelov av 1991 § 10-2.

Der aksjen er børsnotert settes skjermingsgrunnlaget til oppregulert inngangsverdi, eventuelt opprinnelig kostpris, tillagt eventuelle RISK-beløp som er knyttet til aksjen, jf 4.ledd. Man kan altså ta utgangspunkt i aksjens oppregulerte inngangsverdi når skjermingsgrunnlaget skal fastsettes.

For ikke-børsnoterte aksjer er valgretten med hensyn til oppjustert inngangsverdi mer begrenset. I slike tilfeller skal skjermingsgrunnlaget settes til aksjens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige verdi, eventuelt opprinnelig kostpris, tillagt eventuelle RISK-beløp. Alternative oppjusterte inngangsverdier, i form av aksjens takstverdi eller aksjens forholdsmessige andel av selskapets regnskapsmessige egenkapital, kan derimot ikke anvendes som skjermingsgrunnlag (disse verdiene kan imidlertid benyttes som inngangsverdi ved gevinstberegningen ved en eventuell realisasjon), jf 3.ledd.

Begrunnelsen bak denne begrensningen er at mange aksjonærer oppnådde svært høye inngangsverdier på sine aksjer ved oppjustering til takstverdi etter tidligere selsktl. § 10-2, nr.3, 3.ledd. Dersom disse takstverdiene ble lagt til grunn ved fastsettelsen av skjermingsgrunnlaget ville skjermingsfradraget etter aksjonærmodellen blitt urimelig høyt.⁹⁰

4.2.2 Aksjer ervervet ved arv/gave

Der skattyteren erverver en aksje ved arv eller gave, vil aksjens skjermingsgrunnlag reguleres av særskilte regler. I slike tilfeller skal arvingen/gavemottakeren tre inn i arvelaters/givers inngangsverdi og skjermingsgrunnlag, jf sktl. § 10-33.⁹¹ Dette innebærer at mottakeren av aksjen overtar inngangsverdien og skjermingsgrunnlaget til arvelateren/giveren, og regelen gir således uttrykk for et kontinuitetsprinsipp (i motsetning til den alminnelige regelen om skattemessig diskontinuitet som vanligvis gjelder ved arv og gave).⁹² Bestemmelsen omfatter erverv av aksjer etter 1. januar 2006 og gjelder kun der

---

⁹⁰ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.38.

⁹¹ Loven skiller her mellom inngangsverdi og skjermingsgrunnlag. Disse verdiene er i utgangspunktet like, men kan avvike fra hverandre der arvelateren/giveren har ervervet aksjen før 1992, jf punkt 4.2.1.

⁹² Zimmer (2006) s.337.

både arvelater/giver og arving/gavemottaker er omfattet av aksjonærmodellen etter sktl. § 10-12, jf § 10-33, 1.ledd. Der aksjen er ervervet ved arv eller gave før 2006 vil inngangsverdien, og således skjermingsgrunnlaget, fastsettes etter de alminnelige reglene om skattemessig diskontinuitet.

Kontinuitetsprinsippet for aksjeerwerb ved arv eller gave må ses i sammenheng med innføringen av aksjonærmodellen. En videreføring av diskontinuitetsprinsippet kunne resultert i at arvingen/gavemottakeren hadde oppnådd et høyere, eventuelt lavere, skjermingsgrunnlag enn det arvelateren/giveren hadde. Dette ville ført til et høyere/lavere skattefritt utbytte enn før generasjonsskiftet/gavedisposisjonen. En slik effekt ble ansett som uheldig i forhold til aksjonærmodellen.⁹³

Kontinuitetsprinsippet gjelder også der aksjen er ervervet ved gavesalg. En slik disposisjon regnes som realisasjon av aksjen etter sktl. § 9-2, 1.ledd, og en eventuell gevinst på selgers hånd skal her tillegges inngangsverdien og skjermingsgrunnlaget som kjøperen trer inn i etter sktl. § 10-33, 1.ledd, jf. 3.ledd. Etter samme lovsted skal et eventuelt tap på selgers hånd komme til fradrag på tilsvarende måte. Denne fremgangsmåten skal forhindre at den samme gevinsten blir skattlagt to ganger eller at det samme tapet kommer til fradrag to ganger, siden gevinsten/tapet er skattepliktig/fradragsberettiget hos selgeren.⁹⁴

Dersom gavesalget omfatter ikke-børsnoterte aksjer som er ervervet før 1992, fører de tidligere nevnte overgangsregler til at aksjens skjermingsgrunnlag kan avvike fra aksjens inngangsverdi. Aksjens takstverdi pr. 1. januar 1992 kan i slike tilfeller ikke legges til grunn som skjermingsgrunnlag, men den kan fortsatt benyttes som inngangsverdi ved gevinstberegningen der aksjen realiseres, jf lov nr. 77/2004 pkt. XIX ”Fastsettelse av aksjens skjermingsgrunnlag og inngangsverdi”, 3.ledd. Sett at selgers inngangsverdi er 110, mens skjermingsgrunnlaget er 30. Dersom aksjen selges for 160, vil kjøper tre inn i en

---

⁹³ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.37.

⁹⁴ Ot.prp.nr.92 (2004-2005) s.100.

inngangsverdi på 160 (110 + 50), mens skjermingsgrunnlaget kun vil utgjøre 80 (30 + 50), jf sktl. § 10-33, 3.ledd, 1.punktum. Fra Finansdepartementets side ble det her anført at når det faktisk betales for aksjen, så bør skjermingsgrunnlaget i det minste tilsvare det kjøperen har betalt.⁹⁵ I slike situasjoner skal skjermingsgrunnlaget derfor ikke settes lavere enn vederlaget som kjøperen betalte ved gavesalget, jf sktl. § 10-33, 3.ledd, 3.punktum.

Der aksjeervervet er avgiftspliktig etter aal. kap. 1, skal mottakeren av aksjen betale arveavgift. Inngangsverdien og skjermingsgrunnlaget som fastsettes etter kontinuitetsprinsippet vil her begrenses av sktl. § 9-7. Etter denne regelen kan aksjens inngangsverdi/skjermingsgrunnlag ikke settes høyere enn det beløpet som er lagt til grunn ved arveavgiftsberegningen (arveavgiftsgrunnlaget). Det siktes her til arveavgiftsgrunnlaget før en eventuell reduksjon for latent skatt etter aal. § 14, 5.ledd, jf sktl. § 9-7, 2.punktum. For børsnoterte aksjers vedkommende vil omsetningsverdien utgjøre den øvre grensen for mottakerens inngangsverdi, jf aal. § 11. Der aksjen ikke er børsnotert kan inngangsverdien ikke overstige 30 % (eventuelt 100 %) av aksjens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi, jf aal. § 11A.

Der aksjeverdien har sunket etter givers/arvelaters erverv, fører den overnevnte begrensning til at kontinuitetsprinsippet får liten innvirkning på fastsettelsen av aksjens inngangsverdi og skjermingsgrunnlag. Dette følger av at arveavgiftsgrunnlaget for børsnoterte og ikke-børsnoterte aksjer alltid vil være lavere enn inngangsverdien som følger av sktl. § 10-33. I slike tilfeller vil mottakerens inngangsverdi og skjermingsgrunnlag alene reguleres av sktl. § 9-7.⁹⁶

4.2.3 Renteinntekter på lån til selskaper

Ved skjerming av renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper skal skjermingsgrunnlaget utgjøre lånesaldoen ved begynnelsen av hver kalendermåned, jf

---

⁹⁵ Ot.prp.nr.92 (2004-2005) s.101.

⁹⁶ Zimmer (2006) s.339.

skattelovforskriften § 5-22-3, 2.ledd. Man ser således bort fra en eventuell nedbetaling eller økning av lånebeløpet i løpet av denne måneden.⁹⁷ Ved opprettelsen av nye lån i løpet av kalendermåneden legges lånesaldoen ved opptaksdatoen til grunn ved fastsettelsen av skjermingsgrunnlaget, jf 2.ledd. Der lånet er utstedt til underkurs skal utstedelseskursen, og ikke lånets pålydende, legges til grunn som utgangspunkt for skjermingsgrunnlaget, jf skattelovforskriften § 5-22-3, 2.ledd.

4.3 Skjermingsrenten

4.3.1 Skjermingsrente ved aksjeutbytte

Skjermingsrenten for personlige aksjonærer skal fastsettes i forskrift, jf sktl. § 10-12, 2.ledd, 3.punktum. Etter skattelovforskriften § 10-12-1, 1.ledd skal skjermingsrenten fastsettes med utgangspunkt i Norges Banks gjennomsnittlige rente på statskasseveksler med tre måneders løpetid. Dette utgangspunktet er valgt ut fra en forutsetning om at aksjonærmodellen er tilnærmet symmetrisk, i den forstand at avkastning under og over skjermingsfradraget blir skattemessig likebehandlet.⁹⁸

Før man kommer frem til skjermingsrenten skal det overnevnte utgangspunktet reduseres med 28 % og avrundes til nærmeste tiendedels prosentpoeng, jf skattelovforskriften § 10-12-1, 1.ledd. Ved at nedjusteringen tilsvare skattesatsen på alminnelig inntekt får man frem renten etter skatt. Dette gir et reelt sammenligningsgrunnlag der en sammenligner avkastning gjennom utbytte og avkastning ved alternative investeringer i finansmarkedet. I førstnevnte tilfelle vil utbyttet være skattlagt på selskapets hånd og således være skattefritt for aksjonæren innenfor skjermingsfradraget, mens avkastningen fra en alternativ plassering vil utløse skatteplikt på skattyters hånd.⁹⁹

---

⁹⁷ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.44.

⁹⁸ Forutsetningen om tilnærmet symmetri og symmetrivurderingens betydning ved fastsettelsen av skjermingsrenten vil bli nærmere behandlet under punkt 6.2.3.

⁹⁹ Zimmer (2006) s.339-340.

Skattedirektoratet vil beregne og kunngjøre skjermingsrenten for det aktuelle inntektsåret i januar i det påfølgende året, jf skattelovforskriften § 10-12-1, 2.ledd. Etter nedjustering og avrunding til nærmeste tiendedels prosentpoeng, ble skjermingsrenten for inntektsåret 2006 satt til 2,1 %.¹⁰⁰

4.3.2 Skjermingsrente ved renteinntekter fra lån fra personlig skattyter til selskaper

Utgangspunktet for skjermingsrenten ved skjerming av renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper er det samme som ved skjerming av aksjeutbytter. Rentegrunnlaget vil her være Norges Banks rente på statskasseveksler med tre måneders løpetid, jf skattelovforskriften § 5-22-4, 2.ledd.

Etter skattelovforskriften § 5-22-3, 1.ledd skal skjermingsfradraget beregnes på månedsbasis. Skjermingsrenten skal her fastsettes innen utgangen av annenhver måned og vil gjelde for de to påfølgende månedene, med mindre endringer i renten på statskasseveksler fører til en endring i skjermingsrenten på minst ¼ prosentpoeng, jf skattelovforskriften § 5-22-4, 3.ledd. Som ved aksjeutbytter, vil skjermingsrenten utgjøre rente etter skatt på alminnelig inntekt, jf 1.ledd.

Skjermingsrenten beregnes av Finansdepartementet og publiseres på Skattedirektoratets hjemmesider, jf skattelovforskriften § 5-22-4, 3. og 4.ledd. Etter nedjustering og avrunding til nærmeste tiendedels prosentpoeng, var for eksempel den månedlige skjermingsrenten 2,9 % i månedene mai og juni i 2007.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Skattedirektoratet (2007)a.

¹⁰¹ Skattedirektoratet (2007)b.

4.4 Tilordning og utnyttelse av skjermingsfradraget

4.4.1 Aksjeinntekter

Etter aksjonærmodellen skal skjermingsfradraget tilordnes skattyteren som eier aksjen på årets siste dag, jf sktl. § 10-12, 2.ledd, 4.punktum. Dersom aksjen blir avhendet før utgangen av denne datoen vil årets skjermingsfradrag tilordnes kjøperen i sin helhet. Lovens forarbeider legger her til grunn at selgerens tap av skjermingsfradraget vil kompenseres gjennom prisingen av aksjen i markedet, da aksjens vederlag vil gjenspeile skattefordelen som kjøperen oppnår ved inntektsårets slutt.¹⁰²

Skjermingsfradraget skal utregnes individuelt for hver aksje som aksjonæren har i selskapet, jf sktl. § 10-12, 2.ledd, 1.punktum. Den første utnyttelsen av skjermingsfradraget finner gjerne sted ved skjerming av aksjonærens utbytte på aksjen i det aktuelle utregningsåret. Skjermingsfradraget kan imidlertid ikke overstige det utdelte utbytte på den enkelte aksjen for det aktuelle året, jf sktl. § 10-12, 1.ledd, 3.punktum. Dette innebærer at det beregnede skjermingsfradraget ikke kan skjerme utbytte på andre aksjer i aksjonærens aksjeportefølje. Et mulig alternativ kunne her være at skjermingen skjer samlet for aksjonærens aksjer i det enkelte selskapet, eventuelt for alle aksjene han eier. En slik løsning ville imidlertid kunne føre til skattemotiverte tilpasninger gjennom såkalte årsskiftehandler, der personlige aksjonærer kjøper aksjer fra aksjonærer som ikke er omfattet av aksjonærmodellen. Formålet vil her være å kjøpe skjermingsfradraget som følger med aksjen, for så å benytte fradraget til å skjerme utbytte fra de øvrige aksjene som kjøperen eier.¹⁰³

Dersom skjermingsfradraget overstiger utbyttet i det aktuelle utregningsåret kan dette fremføres til fradrag i senere års utbytter på samme aksje, jf sktl. § 10-12, 1.ledd, 4.punktum. En slik fremføringsrett er nødvendig for å hindre at aksjonærmodellen påvirker

---

¹⁰² NOU 2003:9 s.223. Det kan imidlertid diskuteres hvorvidt forventningen om markedskorreksjon er berettiget i et hvert tilfelle, jf Gjems-Onstad (2003)b s.25-26.

¹⁰³ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.39-40.

selskapenes utbyttepolitikk. Uten en slik rett, ville selskapene ha et sterkt incitament til å dele ut utbytte som omtrent tilsvarer aksjonærenes skjermingsfradrag.¹⁰⁴ Det ubenyttede skjermingsfradraget kan også tillegges i aksjens skjermingsgrunnlag, jf sktl. § 10-12,2.ledd, 2.punktum. Denne regelen innebærer at den ubenyttede skjermingen fremføres med renter.¹⁰⁵

De overnevnte situasjoner omhandler skjerming av utbytte på den enkelte aksjen. Dersom aksjonæren velger å selge aksjen, vil et ubenyttet skjermingsfradrag også komme til fradrag i en eventuell realisasjonsgevinst, jf sktl. § 10-31, 1.ledd. Et ubenyttet skjermingsfradrag kan imidlertid ikke skape eller øke et tap. Det vil således bortfalle i sin helhet der aksjen selges med tap, eller gå delvis tapt der skjermingsfradraget overstiger gevinsten, jf punkt 3.3.2.1. Etter Skatteutvalgets forslag skulle et ubenyttet skjermingsfradrag etter realisasjon av aksjen kunne fremføres i fremtidige aksjeinntekter.¹⁰⁶ En slik løsning vil imidlertid innebære at aksjens skjermingsfradrag benyttes til å skjerme inntekter fra andre aksjer, noe som igjen ville åpnet for skattemotiverte tilpasninger gjennom årsskiftehandler som nevnt ovenfor.¹⁰⁷

4.4.2 Renteinntekter

Skjermingsfradraget ved ekstrabeskatning av renteinntekter skal tilordnes den som er låneforholdets kreditor ved starten av hver kalendermåned, jf skattelovforskriften § 5-22-3, 3.ledd, jf 2.ledd.

Når det gjelder utnyttelsen av skjermingsfradraget, gis det ikke adgang til å fremføre et ubenyttet skjermingsfradrag i fremtidige renteinntekter på samme lån. Dette innebærer at det kun er nødvendig å utregne et skjermingsfradrag i de månedene der lånerenten er

---

¹⁰⁴ Zimmer (2006) s.340.

¹⁰⁵ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.39.

¹⁰⁶ NOU 2003:9 s.214.

¹⁰⁷ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.39-40.

høyere enn skjermingsrenten. En slik begrensning utgjør en administrativ forenkling av regelverket, samtidig som den åpner for at partene i låneforholdet tilpasser seg den gjeldende skjermingsrenten når de fastsetter lånerenten.¹⁰⁸ Dersom skattyteren har flere låneavtaler med det samme selskapet, skal både skjermingsfradrag og påløpte renter samordnes. Der hvor noen av lånerentene ligger over skjermingsrenten, mens andre ligger under, vil skattyteren således kompenseres for den manglende fremføringsadgangen.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.44.

¹⁰⁹ Zimmer (2006) s.344.

5 Tilpasninger

5.1 Innledning

Skattelovgivningen vil konfronteres med tilpasninger i langt større grad enn andre rettsområder. Dette må ses i sammenheng med at skattene har stor økonomisk betydning for den enkelte skattyter. Skatteplanlegging er dessuten et stadig tilbakevendende tema i dagspressen forut for innlevering av selvangivelsene, og lovgivningen utsettes derfor for et kontinuerlig press fra skattyterne og deres rådgivere.

Skattebetalingsviljen vil i utgangspunktet påvirkes av skattyterens politiske ståsted og verdigrunnlag. Men på tross av at mange uttaler at de ”betaler sin skatt med glede”, kan det legges til grunn at skattyterne ønsker en høyest mulig avkastning på sine investeringer. En slik målsetning innebærer at skattyteren vil tilstrebe at skattebelastningen blir minst mulig, da en slik utgift vil gjøre avkastningen mindre. Dette formålet vil således være ”fellesnevneren” ved alle former for skattetilpasning.

Den ordinære skatteplanleggingen må avgrenses mot de situasjoner der skattyteren omgår skattelovgivningen. At skattyteren tilpasser seg skattereglene på en slik måte at skatten blir lavest mulig, må anses som helt legalt (etter det overnevnte må lovgiver sågar forvente en slik adferd fra skattyterens side). Ethvert arrangement med skattereduksjon for øye kan imidlertid ikke aksepteres.¹¹⁰ Ligningsmyndighetene kan derfor fravike skattyters disposisjoner der disse ikke gir uttrykk for de reelle forhold eller der de strider mot skattereglens formål. I det første tilfellet blir disposisjonen fraveket på grunnlag av en riktig anvendelse av skattereglene på det faktiske forhold (tolkning). I det andre tilfellet skjer fravikelsen på bakgrunn av særlige skatteregler som gir reelle transaksjoner andre

---

¹¹⁰ Zimmer (2005) s.58.

skattemessige virkninger enn det ”ordinære” skatteregler skulle tilsi, slik at resultatet samsvarer med skattereglenes formål (såkalt gjennomskjæring).¹¹¹

Jeg vil i det følgende gjøre rede for ulike tilpasninger som er egnet til å redusere skattebelastningen under aksjonærmodellen. Eksemplene nedenfor vil forutsette at aksjonæren(e) har kontroll over selskapet, i den forstand at man via generalforsamlingen kan styre hva selskapet foretar seg. Dette vil eksempelvis være tilfellet i typiske familieselskaper der selskapet ofte har få eiere og ikke er børsnotert.

5.2 Maksimering av utbytte i 2005

Mange av endringene som følger i kjølevannet av en skattereform vil være kjent forut for reformens inntreden. Dette skyldes dels at reformarbeider generelt går over lengre tidsperioder, og dels at skattyterne og deres rådgivere har et særlig økonomisk motiv for å holde seg oppdatert på de endringer som måtte komme. Innføringen av skatt på utbytte for personlige aksjonærer var således kjent i god tid før aksjonærmodellens ikrafttredelse.

Mange aksjonærer har tilpasset seg utbyttebeskatningen ved å ta ut maksimalt med utbytte i 2005.¹¹² På dette tidspunktet var aksjeutbytte i prinsippet skattepliktig for personlige aksjonærer, men godtgjørelssystemet førte til at slike utdelinger reelt sett var skattefrie for disse skattesubjektene, jf punkt 1.2. En maksimering av utbytte i 2005 innebærer således at selskapsoverskuddet kun ble skattlagt med selskapsskatten på 28 %.

---

¹¹¹ Fremstillingen bygger her på inndelingen i Lignings-ABC (2006) s.1083. Det påpekes at en disposisjon ofte vil kunne fravikes ved hjelp av begge metoder, og at de begge prinsipielt sett innebærer en anvendelse av rettsregler. Inndelingen vil likevel ha en betydning for hvilke vilkår som må være oppfylt, jf s.1084.

¹¹² Norske husholdninger (samt ideelle organisasjoner) mottok ca. 64 milliarder i utbytte i 2004, jf Statistisk sentralbyrå (2006). Endelige tall viser at dette beløpet økte til ca. 103 milliarder kroner i 2005, jf Statistisk sentralbyrå (2007)

Sett i forhold til den totale skattebelastningen på utbytte utover skjermingsfradraget etter innføringen av aksjonærmodellen, vil denne fremgangsmåten være skattemessig fordelaktig.¹¹³

Der selskapet utdelte så mye som mulig i utbytte i 2005, kunne dette føre til at selskapets aksjekapital ble mindre enn det som er ønskelig fra aksjonærenes side. En ytterligere tilpasning til utbytteskatten kunne derfor være å tilbakeføre det mottatte utbytte til selskapet som aksjekapital, eventuelt som lån, i løpet av 2005.

I det sistnevnte tilfellet kan selskapet tilbakebetale lånet i avtalte rater etter innføringen av aksjonærmodellen. Slike utbetalinger faller ikke inn under utbyttedefinisjonen i sktl. § 10-11, 2.ledd, og vil følgelig ikke utløse utbyttebeskatning på aksjonærens hånd. Renteinntekter over et visst nivå som aksjonæren mottar på lånet, vil imidlertid utsettes for ekstrabeskatning etter sktl. § 5-22. En mulig løsning vil her være at selskapet og aksjonæren avtaler en lånerente som til enhver tid ligger under skjermingsrenten på slike lån.¹¹⁴

Dersom det mottatte utbyttet ble tilbakeført til selskapet som innbetalt aksjekapital i 2005, utløste dette ingen skattemessig fordel for aksjonæren med hensyn til aksjens skjermingsgrunnlag under aksjonærmodellen: Sett at tilbakeføringen ble gjennomført ved en nyemisjon, der de eksisterende aksjers pålydende ble forhøyet. Aksjens inngangsverdi (og således skjermingsgrunnlaget) ville her forhøyes, slik at skjermingsfradraget i utgangspunktet ble større når aksjonærmodellen trådte i kraft. Den skattemessige fordelene ved en slik disposisjon forsvant imidlertid ved at eventuelle RISK-verdier fra aksjonærens eiertid skulle videreføres som en del av aksjens skjermingsgrunnlag, jf lov nr. 77/2004

---

¹¹³ Retten til godtgjørelsesfradrag i 2005 forutsatte imidlertid at utbyttet var lovlig utdelt fra selskapet. En "maksimering av utbytte" innebærer således at selskapet har utdelt så mye som mulig innenfor selskapslovgivningens skranker for utdeling av utbytte. Jeg viser i denne forbindelse til behandlingen av tilsvarende lovlighetskrav under aksjonærmodellen i punkt 3.3.1.2.

¹¹⁴ Jønsberg (2005) s.80-81.

pkt. XIX ”Fastsettelse av aksjens skjermingsgrunnlag og inngangsverdi”, 1.ledd. En maksimering av utbytte i 2005 ville altså medføre en redusering av opptjente RISK-beløp, og aksjens skjermingsgrunnlag under aksjonærmodellen ville derfor totalt sett ikke påvirkes av utbytteutdelingen og den påfølgende kapitalforhøyelsen i 2005.¹¹⁵

En konvertering av opptjent selskapsoverskudd til innbetalt aksjekapital i 2005, kunne imidlertid være fordelaktig på andre måter. Der aksjonæren tilbakeførte det mottatte utbyttet, ville innskuddet anses som innbetalt aksjekapital. Disse verdiene kan ved en senere kapitalnedsettelse tilbakeføres skattefritt til aksjonæren, da skattelovens utbyttedefinisjon ikke omfatter tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, jf sktl. § 10-11, 2.ledd, 2.punktum. Denne fremgangsmåten vil således forlenge den tidsperioden som personlige aksjonærer kan ta ut opptjent selskapsoverskudd skattefritt, også etter innføringen av utbytteskatten i 2006.¹¹⁶

Som tidligere nevnt i punkt 2.2.2.3, skal de verdier som er dannet i selskapet anses som utbytte når de deles ut til selskapets aksjonærer. I det overnevnte tilfellet er kapitalforhøyelsen gjennomført med midler som stammer fra opptjent overskudd i selskapet. Aksjonæren har jo her kun tatt en ”omvei”, der selskapsoverskuddet er omgjort til innbetalt aksjekapital før utbytteskattens inntreden. På tross av dette gir lovens forarbeider uttrykk for at dette må anses som en akseptabel fremgangsmåte.¹¹⁷

5.3 Skattefri tilbakebetaling av aksjekapital

Som nevnt ovenfor, vil en tilbakeføring av innbetalt aksjekapital være skattefritt for selskapets aksjonærer. Etter aksjonærmodellens inntreden vil det følgelig være fordelaktig å ta ut innbetalt aksjekapital fra selskapet fremfor å dele ut det opptjente selskapsoverskuddet. Dette kan gjennomføres ved en kapitalnedsettelse i selskapet med

---

¹¹⁵ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.37.

¹¹⁶ Gjems-Onstad (2003)b s.73.

¹¹⁷ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.37.

utbetaling til aksjonærene, jf asl. § 12-1, 1.ledd, nr.2. Forutsetningen er imidlertid at selskapskreditorenes interesser blir ivaretatt ved kapitalnedsettelsen. Dette innebærer at selskapskreditorene skal varsles etter asl. § 12-6, og at selskapets aksjekapital tilfredsstiller minstekravet i asl. § 3-1, 1.ledd. Egenkapitalen i selskapet må dessuten være forsvarlig etter at kapitalnedsettelsen er foretatt, jf asl. § 3-4.

Vi har tidligere sett at kapitalforhøyelser gjennom fondsemissjoner ikke regnes som innbetalt aksjekapital, jf punkt 2.2.2.4. Kapitalforhøyelsen vil her finansieres av det opptjente selskapsoverskuddet, og en utdeling av slik kapital vil derfor bli beskattet som utbytte. Der aksjekapitalen er skrevet opp ved fondsemissjon, skal denne kapitalen anses som utbetalt før tilbakebetalingen av innbetalt aksjekapital ved kapitalnedsettelsen i selskapet, jf sktl. § 10-11, 5.ledd. Den fondsemitterte kapitalen vil således kunne ”sperre” for en skattefri tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital.¹¹⁸ En mulig løsning vil her være at selskapet foretok en kapitalnedsettelse med utbetaling til aksjonærene i 2005, slik at den fondsemitterte kapitalen ble utdelt mens aksjonærene kunne kreve fradrag for godtgjørelse. Det mottatte kan deretter tilbakeføres til selskapet som innbetalt aksjekapital. Man vil på denne måten unngå at de første beløpene som utdeles ved en kapitalnedsettelse i 2006 eller senere, blir beskattet som utbytte etter aksjonærmodellen.¹¹⁹

En tilpasning til utbytteskatten gjennom skattefri tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital forutsetter at denne kapitalen kan utskilles fra kapitalen som er opptjent i selskapet. Som tidligere nevnt i punkt 2.2.2.4, vil den innbetalte kapitalen være postert på aksjekapitalen eller overkursfondet ved tilbakebetaling gjennom kapitalnedsettelse i selskapet. Disse postene kan imidlertid også inneholde opptjent kapital. Man vil derfor ikke kunne identifisere den innbetalte kapitalen (i skattemessig forstand) ut fra oppdelingen av ”Innskutt egenkapital” og ”Opptjent egenkapital” i selskapets regnskap etter rskl. § 6-2 C I og II. Fraværet av alternative måter å identifisere den innbetalte aksjekapitalen i selskapet

---

¹¹⁸ Tjølsen (2006) s.44.

¹¹⁹ Jønsberg (2005) s.81.

fører til at aksjonæren selv må dokumentere at den konkrete kapitalen som utbetales faktisk er innbetalt.¹²⁰

5.4 Uttak av selskapsoverskuddet – alternativer til utbytteutdeling

5.4.1 Innledning

Tilbakebetaling av selskapets aksjekapital utgjør ikke en ”varig” tilpasning til aksjonærmodellen. Der selskapet og dets aksjonærer oppfyller de nevnte forutsetninger for en slik disponering av selskapets aksjekapital vil det, på et eller annet tidspunkt, ikke være mer å tilbakebetale. Spørsmålet blir derfor hvordan selskapets opptjente kapital kan utdeles på en slik måte at skattebelastningen blir minst mulig under aksjonærmodellen.

5.4.2 Låneopptak i selskapet

Et alternativ til uttak av det opptjente selskapsoverskuddet gjennom utbytteutdelinger, kan være at aksjonærene tar opp lån i selskapet. Et slikt låneopptak, med påfølgende tilbakebetaling av lånets hovedstol, vil ikke være skattepliktig for noen av partene. Der aksjonæren er ansatt i selskapet, enten som ordinær arbeidstaker eller som styremedlem, vil en gunstig lånerente imidlertid føre til at rentefordelen anses som skattepliktig arbeidsinntekt etter sktl. 5-1, 1.ledd. Dette kan løses ved at lånerenten til en hver tid tilsvarer normrenten for rimelige lån i arbeidsforhold, jf sktl. § 5-12, 4.ledd.¹²¹

Mens et utbytte utgjør en vederlagsfri verdioverføring skal et lån tilbakebetales. Dette innebærer at aksjonæren kun får en midlertidig tilgang på selskapsoverskuddet ved den nevnte tilpasning. I mangel av annen inntekt kan aksjonæren risikere å måtte ta ut utbytte for å dekke den oppståtte låneforpliktelsen. Dette vil i så fall utløse skattplikt etter dagens skatteregime, og aksjonæren vil således ikke oppnå noe spesielt ved låneavtalen med

---

¹²⁰ Lignings-ABC (2006) s.36. En slik dokumentasjon kan imidlertid være vanskelig å fremskaffe for selskapets aksjonærer, jf Tjølsen (2006) s.45.

¹²¹ Normrenten vil her ta utgangspunkt i den gjennomsnittlige renten på statskasseveksler, jf skattlovforskriften § 5-12-5. Denne renten vil være rimeligere enn renten på tilsvarende forbrukslån i lånemarkedet. Normrenten var i månedene juli/august 2007 4,75 %, jf Skattedirektoratet (2007)c.

selskapet. Det er imidlertid ikke gitt at utbytteskatten vil beholdes i sin nåværende form ved fremtidige skattereformer. Aksjonæren kan derfor ”gamble” på at skattesatsen på utbytte reduseres ved neste skattereform, slik at lånet først tilbakebetales når slike utdelinger blir gunstigere beskattet. Den siste reformen trådte som kjent i kraft i 2006, og en slik tilpasning må derfor ses i et lengre tidsperspektiv. På den annen side kan aksjonæren risikere at skattesatsen på aksjeinntekter vil øke fra dagens nivå. Risikoen for at dette skal inntreffe må imidlertid anses som liten.¹²²

Tilpasninger gjennom opptak av lån i selskapet forutsetter at lånet er i samsvar med selskapslovgivningens regler om lån til selskapsaksjonærer. Etter asl. § 8-7 må lånet være innenfor rammen av de midler som kan deles ut som utbytte, og det må stilles betryggende sikkerhet. Det bør også utarbeides en formalisert låneavtale, der det fremkommer at tilbakebetalingsplikten er reell. Dersom ligningsmyndighetene fatter interesse for utdelingen, vil det her være opp til aksjonæren å sannsynliggjøre at utdelingen faktisk er et lån, jf Rt. 1998 s.383. Der slik dokumentasjon ikke foreligger kan ligningsmyndighetene omklassifisere utdelingen til utbytte, eventuelt til lønn der aksjonæren arbeider i selskapet.¹²³ I det førstnevnte tilfellet vil utdelingen betraktes som ulovlig utbytte, siden utdelingen ikke vil være i overensstemmelse med saksbehandlingsregelen i asl. § 8-2. Dette fører til at aksjonæren blir utbyttebeskattet, samtidig som han nektes fradrag for skjerming etter sktl. § 10-12, 1.ledd.

5.4.3 Lønnsuttak

Selv om aksjonærmodellen totalt sett innebærer et likere skattenivå for aksjeinntekter og arbeidsinntekter, vil disse inntektstypene fortsatt beskattes på ulike måter. Mens de begge vil inngå i beregningsgrunnlaget alminnelig inntekt (som beskattes proporsjonalt) så vil det bare være arbeidsinntekten som inngår i beregningsgrunnlaget for den progressive

---

¹²² Hansen (2004) s.13.

¹²³ Lignings-ABC (2006) s.702. Omklassifiseringen skjer her gjennom en tolkning av utbyttebegrepet i sktl. § 10-11, 2.ledd, eventuelt av regelen om arbeidsinntekter i sktl. § 5-1, 1.ledd. Det foretaes således ingen gjennomskjæring, jf punkt 5.1.

toppskatten. De ulike beregningsgrunnlag, og de tilhørende forskjeller med hensyn til flat/progressiv beskatning, fører her til at arbeidende aksjonærer kan oppnå skattemessige fordeler ved å ta ut selskapsoverskuddet i en bestemt rekkefølge.¹²⁴ Den følgende fremstilling tar ikke hensyn til at aksjonæren kun vil opptjene rettigheter i forhold til folketrygden, deriblant retten til pensjon etter ftrl. § 3-15, der selskapsoverskuddet tas ut som lønn.

Aksjonæren kan i første omgang utnytte de fradragsmuligheter som gis ved arbeidsinntekter, herunder minstefradraget etter sktl. §§ 6-30 til 6-32 og personfradraget etter sktl. 15-4. Begge størrelser må her utregnes individuelt for hver skattyter, men minstefradraget vil minimum utgjøre 31.800, mens personfradraget ikke vil være mindre enn 37.000, jf ssv. §§ 7-1, 1.ledd og 7-3. Aksjonæren kan således ta ut 68.000 av selskapsoverskuddet som lønn uten at dette blir skattlagt som arbeidsinntekt.

Den neste delen av selskapsoverskuddet kan deretter tas ut som utbytte i et slikt omfang at skjermingsfradraget etter sktl. § 10-12 blir fullt utnyttet. Skattebelastningen på denne delen vil utgjøre 28 %, da det kun må svares selskapsskatt på selskapsoverskuddet som ligger til grunn for utdelingen etter sktl. § 2-2, 1.ledd.

Dersom det er ønskelig å ta ut mer av selskapsoverskuddet, bør dette tas ut som lønn inntil marginalsattsatsen på slike inntekter overstiger marginalsattesatsen på utbytte etter aksjonærmodellen. Som tidligere nevnt vil sistnevnte størrelse utgjøre 48,16 % dersom en ser samlet på selskapets og aksjonærens skatt. Frem til man når innslagspunktet for trinn én i toppskatten, som etter ssv. § 3-1, 1.ledd vil inntreffe ved 400.000, vil skattebelastningen på lønnsinntekter være lavest. Marginalskatten vil i dette intervallet utgjøre 44,85 % $(14,1 \% + (1 - 0,141) \times 35,8 \% = 44,85 \%)$. Det er her tatt høyde for skatt til kommune, fylke og fellesskatt til staten på til sammen 28 %, samt trygdeavgift på 7,8 %, jf

---

¹²⁴ Den følgende fremstilling bygger dels på fremstillingen i Jønsberg (2005) s.82 og dels på egne utregninger. I Jønsbergs fremstilling er effektiv skattesats etter det første innslagspunktet for toppskatten 51,6 %. Dette må være en regnefeil, jf nedenfor.

folketrygdeavgiftsvedtaket for 2007 (heretter fav.) § 2 b). Det er dessuten tatt hensyn til en arbeidsgiveravgift på 14,1 %, jf fav. § 1 h). Denne avgiften skal etter ftrl. § 23-2, 1.ledd betales av arbeidsgiver, men må her tas med i beregningen da selskapet og aksjonæren vil representere de samme interesser.

Etter innslagspunktet for trinn én i toppskatten vil marginalsattesatsen for lønnsinntekter i utgangspunktet øke til 52,58 % ($14,1 + (1 - 0,141) \times (35,8 \% + 9 \%)$). Av denne grunn bør aksjonæren ta ut den delen av selskapsoverskuddet som overstiger 400.000 som utbytte utover skjermingsfradraget, da marginalsatten for utbytte her vil være lavere enn tilsvarende sattesats for lønnsinntekter.

Den overnevnte fremgangsmåte kan både utgjøre et for høyt og for lavt lønnsuttak i forhold til den antatte verdi av den arbeidsinnsats som er nedlagt i selskapet. Dersom dette er tilfellet, kan det være aktuelt for ligningsmyndighetene å tilsidesette aksjonærens fordeling av selskapsoverskuddet mellom utbytte og lønn. Under det gamle skatteregimet var det ikke aktuelt å foreta en slik omklassifisering fra utbytte til lønn i selskaper som var underlagt delingsreglene. Det må imidlertid legges til grunn at dette forbudet må anses bortfalt ved innføringen av aksjonærmodellen.¹²⁵

Den mest aktuelle hjemmelen for gjennomskjæring i slike tilfeller synes å være sktl. § 13-1.¹²⁶ Etter denne bestemmelsen kan aksjonærens inntekt bli skjønsmessig fastsatt dersom interessefellesskapet mellom selskapet og aksjonæren har ført til en forskyvning i skattegrunnlagene (et for lavt lønnsuttak vil redusere aksjonærens personinntekt, mens et for høyt lønnsuttak vil redusere selskapets skattepliktige overskudd). Der disse vilkårene er

---

¹²⁵ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.50.

¹²⁶ Dersom fordelingen mellom utbytte og lønn ikke har en tilstrekkelig egenverdi utover det å spare skatt, og i tillegg strider mot skattelovgivningens formål, kan en alternativ hjemmel for gjennomskjæring være den ulovfestede omgåelsesnormen. Ligningsmyndighetene vil dessuten også kunne omklassifisere utbetalingen fra selskapet på bakgrunn av en tolkning av utbyttebegrepet i sktl. § 10-11, 2.ledd og regelen om arbeidsinntekter i sktl. 5-10, jf § 5-1, 1.ledd, jf Ravnaas (2005) s.71.

oppfylt skal skattyterens inntekt fastsettes som om interessefellesskapet ikke hadde foreligget (armlengdeprinsippet). For aksjonærens vedkommende innebærer dette at hans skattepliktige lønnsinntekt vil settes til et beløp tilvarende det en "uavhengig" arbeidsgiver ville betalt for hans arbeid.

Det er for øyeblikket uklart i hvilken utstrekning ligningsmyndighetene vil gripe inn der aksjonæren fordeler uttaket av selskapsoverskuddet på en slik måte at lønnsinntekten blir for liten (eventuelt for stor). I NOU 2005:2 behandlet Uttaksutvalget spørsmålet om gjennomskjæring ved for lavt/høyt uttak av arbeidsgodtgjørelse i forhold til deltakermodellen.¹²⁷ Man presiserte her at tilsvarende tilpasningsspørsmål ville oppstå i forhold til lønnsuttak i selskaper som faller inn under aksjonærmodellen og at problemstillingen burde behandles likt under de to modellene.

Utvalget uttalte at gjennomskjæring ville være et lite hensiktsmessig virkemiddel mot tilpasninger til ulike satsstrukturer for ulike inntektstyper, og at bestemmelsen i sktl. § 13-1 derfor burde benyttes med forsiktighet. En overprøving av nivået på arbeidsgodtgjørelse i deltakerlignede selskaper ville dessuten kreve uforholdsmessige resurser, da slike vurderinger både er vanskelige og må gjennomføres på en konsekvent måte. Man la imidlertid til grunn at ligningsmyndighetene kunne foreta gjennomskjæring etter sktl. § 13-1 i særskilte tilfeller, eksempelvis der selskapsdeltakeren får utbetalt en betydelig arbeidsgodtgjørelse på bakgrunn av liten arbeidsinnsats i selskapet.

5.5 Sparing i aksjeselskap gjennom skattefri reinvestering

Etter aksjonærmodellen vil ekstrabeskatningen på den personlige aksjonærens hånd først finne sted der midler tas ut av selskapet, enten gjennom utdeling av utbytte eller ved realisasjonsgevinster. Av denne grunn kan en aktuell tilpasning være å gjøre det motsatte,

---

¹²⁷ NOU 2005:2 s.49-50. Utvalgets synspunkter er også lagt til grunn av Finansdepartementet i Ot.prp.nr.92 (2004-2005) s.28-29.

nemlig å holde selskapsoverskuddet innenfor selskapssfæren.¹²⁸ En slik fremgangsmåte forutsetter imidlertid at aksjonæren ikke er avhengig av aksjeinntekter til dekning av løpende forbruksutgifter. Slike utgifter kan for eksempel dekkes av hans lønnsinntekter og/eller av skattefri aksjeinntekt innenfor det årlige skjermingsfradraget.

Der aksjonæren ikke trenger midler til personlig forbruk, men derimot ønsker å investere sine aksjeinntekter i nye aksjer, vil et mellomliggende uttak fra selskapssfæren med påfølgende beskatning etter aksjonærmodellen føre til at det blir mindre penger å reinvestere for. I slike tilfeller kan det derfor være skattemessig fordelaktig å investere i nye aksjer direkte fra et aksjeselskap, siden slike selskapsaksjonærer er fritatt for skatt på aksjeinntekter etter fritaksmetoden, jf sktl. § 2-38. Denne fordelingen må imidlertid avveies mot at fritaksmetoden ikke gir selskapsaksjonærer fradragsrett ved eventuelle realisasjonstap, samtidig som den innebærer visse restriksjoner ved investeringer i utenlandske selskaper, siden skattefritaket forutsetter at selskapsaksjonæren oppfyller bestemte krav til eierandel og eiertid ved aksjeinntekter fra selskaper utenfor EØS-avtalens virkeområde, jf sktl. § 2-38, 3.ledd, b-d. Effekten av at man oppnår nye skjermingsgrunnlag ved personlig reinvestering, mens reinvesteringer direkte fra et aksjeselskap ikke vil øke skjermingsgrunnlaget på aksjene i investeringsselskapet, må også tas med i vurderingen.

En skattefri reinvestering av aksjeinntekter kan for det første gjennomføres fra et regulært driftsselskap der aksjonæren eier aksjer gjennom direkte eie. En slik fremgangsmåte vil imidlertid forutsette at aksjonæren har så mange aksjer i selskapet at han har kontroll over hva selskapet foretar seg, herunder omfanget av utbytte. I motsatt fall kan aksjonæren risikere at han ”pådyttes” en skattepliktig utbytteutdeling, fremfor at selskapet reinvesterer overskuddet i aksjer. Den overnevnte kontroll vil vanskelig kunne oppnås i store børsnoterte selskaper, og reinvesteringer gjennom regulære driftsselskap synes derfor å være forbeholdt heleide familieselskaper. Men også i slike tilfeller kan det fremstå som

---

¹²⁸ Foreløpige tall fra 2006 viser at norske husholdninger (samt ideelle organisasjoner) mottok over 97 milliarder mindre i utbytte i 2006 enn i 2005, jf Statistisk sentralbyrå (2007).

forretningsmessig problematisk å bruke et driftsselskap som redskap for å reinvestere i aksjer, siden selskapets kjernevirksomhet ikke omfatter aksjeinvesteringer.¹²⁹

Et skattemessig attraktivt alternativ for personlige aksjonærer kan derfor være å eie aksjer gjennom et privat holdingselskap. Gjennom sin kontroll over holdingselskapet vil aksjonæren selv kunne bestemme hvordan selskapets aksjeinntekter skal disponeres. Et uttak av holdingselskapets overskudd utover skjermingsfradraget, med påfølgende beskatning etter aksjonærmodellen, er kun nødvendig dersom aksjonæren trenger penger til privat forbruk. Så lenge dette behovet dekkes på andre måter kan inntektene fra aksjonærens aksjeportefølje reinvesteres direkte fra hans holdingselskap, som på sin side vil nyte godt av skattefritaket etter fritaksmetoden. Det må imidlertid tillegges at den skattemessige fordel vil være avhengig av at skattebesparelsen overstiger de utgifter som knytter seg til opprettelse og drift av et holdingselskap, deriblant utgifter til foretaksregistrering og årlige revisortjenester.

Der aksjonæren utfører arbeid i sitt eget holdingselskap uten å ta ut tilstrekkelig lønn, samtidig som det ikke tas ut utbytte, kan det reises spørsmål om hvorvidt skattemyndighetene kan konstruere et lønnsuttak fra selskapet (såkalt tvangslønn) i medhold av sktl. § 13-1. Lovens forarbeider gir uttrykk for en kritisk holdning til gjennomskjæring i slike tilfeller. I NOU 2005:2 uttales det på side 49 at ”det regelbaserte uttaksprinsippet bør ikke baseres på en utstrakt bruk av et skjønnsbasert kildeprinsipp som en subsidiær sikkerhetsventil”. Finansdepartementet har på sin side gitt uttrykk for støtte til dette synspunktet, men tillegger at det vil være adgang til gjennomskjæring ved illojale tilpasninger.¹³⁰

Hvilke tilfeller som vil falle inn under denne betegnelsen, og således kunne utløse gjennomskjæring fra ligningsmyndighetenes side, er på det foreliggende tidspunkt uklart.

---

¹²⁹ Ravnaas (2005) s.140.

¹³⁰ Ot.prp.nr.92 (2004-2005) s.29.

I juridisk teori er det imidlertid vurdert om man ikke bør innfortolke et lojalitetskriterium ved anvendelsen av sktl. § 13-1 på slike tilfeller, der spørsmålet blir om et fraværende (eller for lavt) lønnsuttak har en rimelig forretningsmessig begrunnelse.¹³¹ En slik begrunnelse kan blant annet være at det ytes en liten arbeidsinnsats i selskapet eller at selskapet går med underskudd. Der hvor slike forhold ikke foreligger, antas det videre at en fulltidsarbeidende eneaksjonær i et overskuddsselskap bør ta ut en lønn som minst tilsvarer det seksdobbelte av grunnbeløpet i folketrygden, eventuelt en lønn som ligger på samme nivå som selskapets best betalte ansatte (der hvor slike finnes). På bakgrunn av det overnevnte, bør en tilpasning gjennom sparing i aksjeselskaper følgelig kombineres med et visst lønnsuttak for å unngå gjennomskjæring i form av et konstruert lønnsuttak fra selskapet.

Forut for innføringen av aksjonærmodellen var incentivene for personlige aksjonærer til å eie aksjer gjennom et eget holdingselskap betydelig mindre enn i dag, og direkte eie av aksjer var derfor mer utbredt. Dersom aksjene ikke eies gjennom et holdingselskap i utgangspunktet, vil den overnevnte tilpasning forutsette at disse overføres til et slikt selskap. Ved latente gevinster vil en slik overføring, enten gjennom salg eller tingsinnskudd (der aksjonæren mottar aksjer i holdingselskapet som betaling), i utgangspunktet utløse gevinstbeskatning etter sktl. 10-31.¹³² Skatteplikten kan imidlertid unngås der aksjene overføres som et ledd i en skattefri omdanning etter reglene i sktl. § 11-20, 1.ledd a) og skattelovforskriften § 11-20. Forutsetningen er at aksjeinvesteringene utgjør virksomhet i skattelovens forstand forut for omdanningen, jf § 11-20-1 i forskriften. Mange aksjonærer har dessuten benyttet seg av en særskilt overgangsregel som ble vedtatt i forbindelse med den nye skattereformen. Etter denne overgangsregelen kunne aksjonærer innen utgangen av 2005 overføre personlig eide aksjer til et nyopprettet eller allerede eksisterende aksjeselskap, mot vederlag i aksjer i det mottakende selskap, uten å utløse

---

¹³¹ Spørsmålet om tvangslønn er inngående behandlet i Gjems-Onstad (2006). Den følgende behandling bygger i stor grad på s.50-51 i denne fremstillingen.

¹³² Ved overføringen må holdingselskapet yte et vederlag som tilsvarer aksjenes markedspris. Dersom aksjene underprises, vil ligningsmyndighetene ha hjemmel til å fastsette salgsvederlaget ved skjønn i medhold av sktl. § 13-1, jf Ravnaas (2005) s.154.

gevinstbeskatning.¹³³ Forutsetningen var imidlertid at samtlige av de privateide aksjene i et eller flere selskaper ble overført og at det mottakende selskapet ble eier av minst 10 % av aksjekapitalen i de overførte selskaper, jf lov nr. 77/2004 pkt. XIX Overgangsregel E, 1.ledd.

De skattemessige fordeler ved sparing i aksjeselskaper vil i utgangspunktet kun utgjøre en midlertidig utsettelse av personlige aksjonærers skatteplikt etter aksjonærmodellen, siden skattekreditten som disse oppnår må innfris den dagen de tar ut midler utover skjermingsfradraget (forutsatt at aksjeinntekter blir beskattet på samme måte som i dag ved uttaket). Fra dette utgangspunktet må det imidlertid gjøres et unntak der aksjonæren foretar en skattemessig fraflytting fra Norge. Som tidligere nevnt i punkt 1.3.2, innebærer sktl. § 10-70 at aksjene skal anses som realisert ved utflytting, og en eventuell latent gevinst vil derfor være skattepliktig på dette tidspunktet. Aksjonæren vil imidlertid, etter nærmere vilkår i sktl. § 10-70, 7.ledd og skattelovforskriften § 10-70-1, kunne oppnå en utsettelse med innbetaling av utlignet utflyttingsskatt, og den beregnede skatten vil bortfalle dersom faktisk realisasjon ikke har funnet sted innen 5 år etter at aksjonæren anses som skatterettslig bosatt i utlandet, jf sktl. § 10-70, 9.ledd c). Dette fører til at en utflyttet aksjonær kan realisere aksjene i sitt heleide holdingselskap etter 5 år, uten at dette utløser beskatning etter aksjonærmodellen.¹³⁴

En slik tilpasning forutsetter imidlertid at aksjonæren oppholder seg i Norge i så liten grad at han ikke anses som skatterettslig bosatt her etter sktl. § 2-1, eventuelt etter skatteavtale med tilflyttingslandet. Fordelen av å ikke skattlegges etter aksjonærmodellen vil dessuten være avhengig av at tilflyttingslandet har lavere skatt på kapitalinntekter enn det Norge har.

---

¹³³ Foreløpige tall fra 2005 viser at aksjekapitalen i selskaper innenfor næringen finansiell tjenesteyting økte med 22 % fra 2004 til 2005, noe som trolig kan forklares med økningen av nyetablerte holdingselskaper i dette tidsrommet, jf Statistisk sentralbyrå (2006).

¹³⁴ Selv om en lengre fristregel ville motarbeidet en slik tilpasning, bør adgangen til å gevinstbeskatte ved fingert realisasjon begrenses, siden innvinningskriteriet i norsk skatterett er basert på realisasjonsprinsippet (og ikke et markedsverdi prinsipp).

6 Vurdering av utvalgte sider ved aksjonærmodellen

6.1 Innledning

I løpet av sin korte levetid har aksjonærmodellen rukket å skape et betydelig engasjement, både blant dens skattesubjekter og blant juridiske forfattere. Modellen har i denne forbindelse avstedkommet mange vurderinger og innspill, som varierer fra skatterettslige og økonomiske synspunkter til politiske vurderinger. I den følgende fremstilling vil de foretatte vurderinger tilhøre førstnevnte gruppe.

Det er innledningsvis også grunn til å påpeke at enhver skattemodell vil inneholde problematiske elementer. Dette skyldes blant annet at den aktuelle modellen skal inngå i en større sammenheng, der reglene ikke nødvendigvis ivaretar de samme hensyn. Samspillet med andre skatteregler vil her nødvendiggjøre at andre modeller trekkes inn der en isolert vurdering av aksjonærmodellen alene vil være utilstrekkelig.

6.2 Aksjonærmodellens nøytralitet

6.2.1 Innledning

Et overordnet formål ved utformingen av skattereglene er at disse skal virke mest mulig nøytralt, i den forstand at skattereglene i minst mulig grad skal påvirke skattyternes økonomiske disposisjoner. Nøytrale skatteregler vil sålede føre til at skattyternes adferd er mest mulig i overensstemmelse med hva som vil være samfunnsøkonomisk effektivt.

Jeg vil i det følgende vurdere hvorvidt aksjonærmodellen virker nøytralt i forhold til inntektsform og i forhold til investeringsrisiko.

6.2.2 Nøytralitet i forhold til inntektsform

Som tidligere nevnt i punkt 1.3.2 skulle aksjonærmodellen redusere incentivene til å ta ut arbeidsavkastning som kapitalinntekt, gjennom en større likestilling av skattesatsen for de to inntektstypene. En mer nøytral beskatning forutsetter imidlertid at den totale marginalsattesatsen på aksjeinntekter utover en risikofri avkastning har økt til 48,16 % ved den siste skattereformen.

Ved en vurdering av aksjonærmodellen alene kan man se at denne forutsetningen har slått til. Overskuddet i selskapet beskattes fortsatt med 28 %, mens personlige aksjonærers eierinntekt i form av utbytte eller gevinst ved realisering av aksjen beskattes med nye 28 %, der denne inntekten overstiger skjermingsfradraget. Når marginalskatten på lønnsinntekter etter dagens regler er 47,8 % (uten arbeidsgiveravgift), vil incentivene for arbeidende aksjonærer til å ta ut lønn som aksjeinntekter reduseres.

Spørsmålet blir imidlertid om man oppnår det samme resultatet der personlige aksjonærer som jobber i et driftsselskap, eier aksjer i dette selskapet gjennom et privat holdingselskap som for sin del faller inn under fritaksmetoden.

Når det gjelder skattesatsen innenfor selskapssfæren, er utgangspunktet at denne fortsatt vil utgjøre 28 %. Der holdingselskapet mottar aksjeinntekter fra driftsselskapet, og holdingselskapet kun har aksjeinntekter og ikke driftsinntekter, vil skattesatsen for dette selskapet riktignok være 0 %, jf sktl. § 2-38. En slik fremgangsmåte vil imidlertid ikke i seg selv fjerne skatteleggingen av driftsinntekter i det underliggende selskapet. Uansett hvor mange holdingselskaper som legges mellom aksjonæren og et driftsselskap, er hovedregelen fortsatt at enhver aksjeinntekt vil være et resultat av et driftsoverskudd som allerede er skattlagt med 28 % etter sktl. § 2-2 og ssv. § 3-3 (forutsatt at driftsoverskuddet er skattlagt etter norske skatteregler). Dette gjelder fullt ut der holdingselskapet mottar aksjeinntekter i form av utbytte, som etter selskapsrettslige regler vil følge av et allerede skattlagt selskapsoverskudd lenger ned i eierkjeden

Det samme vil også være utgangspunktet der holdingselskapet oppnår aksjeinntekter i form av aksjegevinster siden aksjens verdi ofte vil være en funksjon av de verdier som finnes i driftsselskapet. Dersom driftsselskapet beholder det skattlagte overskuddet i selskapet, vil dette normalt føre til en tilsvarende kursstigning, som igjen kan resultere i en gevinst der aksjen realiseres. Denne aksjegevinsten vil i så fall reflektere inntekt som fra før er

beskattet hos driftsselskapet.¹³⁵ En stigning i aksjekursen kan imidlertid også skyldes andre forhold enn driftsselskapets skattlagte overskudd. Aksjekursen i et underskuddsselskap kan eksempelvis stige på bakgrunn av antagelser om et fremtidig overskudd som senere uteblir. Dersom aksjen realiseres med gevinst under en slik kursstigning, vil aksjeinntekten ikke være et resultat av et tidligere skattlagt driftsoverskudd. I slike situasjoner vil holdingselskapet motta en aksjeinntekt som aldri har vært skattlagt i selskapssfæren. Forutsetningen om en skattesats på 28 % i selskapssfæren vil således ikke slå til i ethvert tilfelle.

Når aksjeinntekter overføres til personsfæren, vil utgangspunktet være det samme som ovenfor. Skattesatsen vil være 28 % der personlige aksjonærer tar ut midler utover det som tilsvarer en risikofri avkastning, jf sktl. §§ 10-11 og 10-31. Et praktisk problem vil imidlertid være at innehaverne av egne holdingselskap selv kan kontrollere hvorvidt denne skatten skal utløses, jf punkt 5.5. Så lenge uttaket begrenser seg til den årlige skjermingsrenten, vil en skatt på 28 % aldri inntreffe.

I denne forbindelse kan det selvfølgelig anføres at skjermingsrenten på kun 2,1 % vil påtvinge et skattepliktig uttak til dekning av aksjonærens forbruksutgifter på et eller annet tidspunkt. Dersom en arbeidende aksjonær tar ut arbeidsavkastning fra driftsselskapet som aksjeinntekt via holdingselskapet, vil denne i prinsippet overstige skjermingsfradraget, og bli skattlagt med nye 28 % etter aksjonærmodellen.¹³⁶ For velstående aksjonærer kan imidlertid en lav skjermingsrente kompenseres av et høyt skjermingsgrunnlag. En innskutt aksjekapital på 30 millioner kroner i et holdingselskap, vil for eksempel gi et skattefritt årlig utbytte på over 600.000 kroner. Et innskudd av en slik størrelse vil riktignok være uaktuelt for majoriteten av norske aksjeinvestorer, men kapitaløkningen på private hender i Norge de siste årene tilsier at eksempelet ikke er urealistisk.¹³⁷

---

¹³⁵ Zimmer (2005) s.288.

¹³⁶ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.28.

¹³⁷ Gjems-Onstad (2005) s.225.

En annen innvending kan være at selv om den lave skjermingsrenten ikke vil påtvinge et skattepliktig uttak, så vil dette i seg selv ikke påvirke det faktum at utdelinger utover skjermingsfradraget vil skattelegges med 28 % hos personlige aksjonærer. Dette forutsetter imidlertid at aksjonæren ikke foretar en skattemessig utflytting til et land der kapitalinntekter skattelegges med en lavere sats enn i Norge. I slike tilfeller vil man, som tidligere nevnt i punkt 5.5, kunne realisere aksjene i holdingselskapet etter 5 år uten å rammes av utflyttingsskatten i sktl. § 10-70.

En slik teoretisk tilnærmingssmåte vil dessuten uansett innebære at skatten på aksjeinntekter under aksjonærmodellen blir mer prinsipiell enn reell for personlige aksjonærer som eier aksjer gjennom et holdingselskap og som ikke er avhengig av aksjeinntekter til dekning av forbruksutgifter. For slike aksjonærers vedkommende kan aksjeinntektene like godt beholdes innenfor selskapssfæren, da eierskapet til disse midlene sikres gjennom full kontroll i holdingselskapet. Man sitter da kun igjen med formuesskatten, som for sin del innebærer en gunstig verdsettelse av aksjene i selskapet etter sktl. § 4-12, og en skattesats som aldri overstiger 1,1 %, jf ssv. §§ 2-1 og 2-3.¹³⁸

Fremstillingen over viser at aksjonærmodellen isolert sett innfrir forutsetningen om en mer nøytral beskatning av arbeidsinntekter og kapitalinntekter (i form av aksjeinntekter). Der en arbeidende aksjonær eier aksjer i driftsselskapet gjennom et holdingselskap, fører imidlertid sammenhengen med fritaksmetoden til at personlige aksjonærer kan oppnå en skattesats på aksjeinntekter som reelt sett ikke overstiger selskapsskatten på 28 %.¹³⁹

Et uttak fra selskapssfæren som overstiger en risikofri avkastning vil riktignok teoretisk sett utløse en samlet skatt på 48,16 %. En skatt som forutsetter et uttak til personsfæren, blir

---

¹³⁸ "Aksjerabatten" i sktl. § 4-12 er foreslått opphevet fra 2008, jf Ot.prp.nr.1 (2007-2008) s.228.

¹³⁹ Som tidligere nevnt kan også selskapsskatten bortfalle der aksjer i driftsselskapet realiseres under en kursstigning som har sin bakgrunn i et antatt fremtidig overskudd som senere uteblir.

imidlertid lite effektiv der uttaket uteblir. I slike tilfeller vil satsforskjellen mellom arbeidsinntekter og aksjeinntekter fortsatt være betydelig, og incentivene til å ta ut arbeidsavkastning fra driftsselskaper som kapitalinntekt er dermed ikke redusert for enkelte aksjonærers vedkommende. Der arbeidende aksjonærers holdingselskap mottar aksjeinntekter fra driftsselskapet, må arbeidsvederlaget nå identifiseres og beskattes på bakgrunn av reglene om gjennomskjæring, noe som nødvendiggjør en utstrakt kontrollvirksomhet fra ligningsmyndighetenes side. Selv om aksjonærmodellen generelt sett må anses som en klar forbedring i forhold til den ineffektive delingsmodellen, må dette anses som en svakhet ved det nye skatteregimet.

6.2.3 Nøytralitet i forhold til investeringsrisiko

En skatteregels nøytralitet i forhold til investeringsrisiko vil bero på om regelen påvirker skattyternes valg av risikoprofil ved deres investeringer. Dersom investeringer med ulikt risikonivå utsettes for en skattemessig forskjellsbehandling, vil dette kunne føre til at skattyternes investeringsbeslutninger ikke er i overensstemmelse med det som anses å være samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Aksjonærmodellens nøytralitet i forhold til aksjeinvesteringers risikonivå må ses i sammenheng med skjermingsmetodens symmetriegenskaper og skjermingsrentens størrelse. Dersom beskatningen etter aksjonærmodellen er fullt ut symmetrisk i forhold til avkastning under og over skjermingsrenten, vil aksjonæren ha en fradragsrett der avkastningen ligger under skjermingsrenten som tilsvarer skatteplikten der avkastningen ligger over skjermingsrenten. I dette tilfellet er det antatt at man oppnår en risikonøytral beskatning av aksjeinntekter med en risikofri skjermingsrente, uavhengig av hvor høy risiko som er forbundet med investeringen. Begrunnelsen er at systemets garanti for at skjermingsfradraget kan utnyttes i sin helhet vil eliminere økningen i avkastningskravet som gjerne følger med ved usikre investeringer. I et symmetrisk system vil et eventuelt risikotillegg i skjermingsrenten derfor føre til at aksjonæren overkompenseres for risiko.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.38. Det er her en viss uenighet om hvorvidt full symmetri og en risikofri skjermingsrente vil resultere i en risikonøytral beskatning av aksjeinntekter, jf Ravnaas (2005) s.49-50.

På den annen side innebærer dette at en eventuell asymmetrisk behandling av avkastning over og under skjermingsrenten vil føre til en underkompensering av risiko der skjermingsrenten utgjør en risikofri rente. Dette kan isolert sett tale for at skjermingsrenten gis et risikotillegg i slike tilfeller. Spørsmålet blir imidlertid om et slikt tillegg fullt ut vil kompensere for asymmetrien, og således føre til en risikonøytral beskatning, jf nedenfor.

I Skatteutvalgets forslag til aksjonærmodell ble det lagt stor vekt på en symmetrisk behandling av avkastning under og over skjermingsrenten. Dette ble langt på vei sikret ved at en aksjes ubenyttede skjermingsfradrag kunne fremføres mot annen aktuell eller fremtidig aksjeinntekt der et ubenyttet skjermingsfradrag ble til overs ved realisasjon. Systemet var allikevel ikke helt symmetrisk utformet siden avgrensningen mot alminnelig inntekt innebar at et ubenyttet skjermingsfradrag ville gå tapt der aksjonæren ikke klarte å oppnå en fremtidig aksjeinntekt utover skjermingsrenten. Denne begrensede asymmetrien skulle kompenseres ved at skjermingsrenten skulle ta utgangspunkt i renten på 5-årige statsobligasjoner, som for sin del inneholdt et beskjedent risikotillegg.¹⁴¹

Det ble så foretatt forandringer i Skatteutvalgets forslag som skulle få betydning for aksjonærmodellens nøytralitetsegenskaper i forhold til aksjeinvesteringers risikonivå. Finansdepartementet under Bondevik-regjeringen begrenset adgangen til å fremføre et ubenyttet skjermingsfradrag, noe som ble begrunnet i faren for skattemotiverte tilpasninger i form av årsskiftehandler, jf punkt. 4.4.1. Dette førte til at et ubrukt skjermingsfradrag ville bortfalle ved realisasjon der skjermingsfradraget oversteg gevinsten. Selv om denne innstrammingen førte til en svekkelse av systemets symmetriegenskaper, skulle skjermingsrentens utgangspunkt forbli uendret fra Skatteutvalgets forslag (til tross for at utvalget foreslo dette utgangspunktet ut fra en forutsetning om tilnærmet symmetri).¹⁴²

---

¹⁴¹ NOU 2003:9 s.215-216.

¹⁴² Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.38-39.

Skjermingsrentens utgangspunkt ble deretter endret av Finansdepartementet under regjeringen Stoltenberg. Man kom her frem til at fremføringsadgangen i stor grad ble ivarettatt gjennom adgangen til å oppregulere aksjens skjermingsgrunnlag med ubenyttede skjermingsbeløp, og at aksjonærmodellen derfor ga en tilnærmet symmetrisk behandling av avkastning under og over skjermingsrenten. Departementet mente at dette tilsa at skjermingsrenten burde utgjøre en tilnærmet risikofri rente, og renten på statskasseveksler med tre måneders løpetid ble derfor valgt som utgangspunkt.¹⁴³

Etter de foretatte forandringer er forutsetningene for en risikonøytral beskatning av aksjeinntekter ikke til stede i aksjonærmodellen. Man har nå en asymmetrisk skjermingsmetode og en risikofri skjermingsrente. Innskrenkningen i fremføringsadgangen fører til at aksjonæren vil skattlegges der avkastningen ligger over skjermingsrenten, uten at han med full sikkerhet får et tilsvarende fradrag der avkastningen ligger under skjermingsrenten. Det hjelper derfor ikke at modellen foreskriver en tilnærmet symmetrisk behandling, ved at et ubenyttet skjermingsfradrag vil fremføres med renter gjennom en oppregulering av aksjens skjermingsgrunnlag. Det er fortsatt en teoretisk mulighet for at differansen mellom skjermingsrenten og avkastningen ikke vil komme til fradrag der avkastningen ligger under skjermingsrenten.

Systemets asymmetri vil gjerne ha størst betydning ved risikofylte investeringer, der differansen mellom avkastningen og skjermingsrenten presumptivt vil være større enn ved sikre investeringer (uansett utfall). Dette fører til at aksjonærmodellen teoretisk sett gir incentiver til å foreta investeringer med en lav eller nøytral risikoprofil.

Det må imidlertid legges til at Skatteutvalgets forslag heller ikke var fullt ut symmetrisk utformet, jf ovenfor. Fremføringsadgangen ble her avgrenset mot alminnelig inntekt, siden en slik adgang ville åpne for uønskede tilpasningsmuligheter.¹⁴⁴ En reduisering av

---

¹⁴³ St.prp.nr.1 Tillegg nr.1 (2005-2006) s.46-47.

¹⁴⁴ NOU 2003:9 s.214.

aksjonærmodellens symmetriegenskaper på bakgrunn av et ønske om å motvirke skattemotiverte tilpasninger, er således ikke noe nytt. Forskjellen er at Skatteutvalget ville avhjelpe asymmetrien med et beskjedent risikotillegg i skjermingsrenten. Dette aktualiserer spørsmålet om hvorvidt et ytterligere tillegg i skjermingsrenten ville kompensert for innskrenkningen i adgangen til å fremføre et ubenyttet skjermingsfradrag, og således ført til en risikonøytral beskatning.

Et eventuelt risikotillegg i skjermingsrenten måtte av praktiske årsaker vært fastsatt sjablongmessig. Det kan her anføres at et slikt tillegg ville gjort det mer attraktivt å investere i risikofylte prosjekter enn under dagens modell, siden skjermingsfradraget ville omfattet en større andel av differansen mellom skjermingsrenten og gevinsten ved et positivt utfall. Men for de tilfeller der avkastningen ender opp under skjermingsrenten, ville et slikt risikotillegg ikke garantert for en fullstendig utnyttelse av skjermingsfradraget. Dette innebærer at man ikke hadde ”gjeninnført” en symmetrisk beskatning ved en slik fremgangsmåte. Et sjablongmessig tillegg i skjermingsrenten ville dessuten også tilgodesett investeringer med lav risiko, og således ikke bare videreført dagens forskjeller, men også åpnet for nye tilpasningsmuligheter. Et slikt risikotillegg ville blant annet økt incentivene til å foreta sikre kapitalplasseringer via selskaper. Der dette ble kombinert med en økning av aksjens skjermingsgrunnlag, gjennom et kapitalinnskudd eller en utsettelse av utbytteutdeling, ville risikotillegget skjermet inntekter utover avkastningen fra den sikre kapitalplasseringen.¹⁴⁵

Dette viser at et risikotillegg i skjermingsrenten ikke ville gitt en tilstrekkelig kompensasjon for innskrenkningen i adgangen til å fremføre et ubenyttet skjermingsfradrag. Et sjablongmessig tillegg hadde riktignok ført til at det ble mer attraktivt å foreta usikre investeringer i noen situasjoner, men det ville ikke fjernet systemets asymmetri. Samtidig kunne et slikt tillegg gitt nye incentiver til å foreta sikre

---

¹⁴⁵ St.meld.nr.29 (2003-2004) s.87-88. Se også mindretallets uttalelser i NOU 2005:2 s.58 og departementets etterfølgende behandling i Ot.prp.nr.92 (2004-2005) s.37-39 i forbindelse med tilsvarende spørsmål ved utarbeidelsen av deltakermodellen.

investeringer, og således ført til en ytterligere forskjellsbehandling av investeringer med høy og lav risiko. Dette taler for at dagens aksjonærmodell, med sin risikofrie skjermingsrente, tilbyr en optimal grad av risikonøytralitet når man først har valgt å redusere modellens symmetriegenskaper, ut fra et ønske om å motvirke tilpasninger.

6.3 Aksjonærmodellens kompleksitet

Graden av kompleksitet i et skattesystem kan være med å påvirke reglenes gjennomslagskraft, siden et komplisert regelverk både kan gjøre det vanskelig for skattesubjektene å etterleve skattelovgivningen på en korrekt måte og forhindre en effektiv kontroll fra skattemyndighetenes side. Dette er forhold som ble vektlagt ved den siste skattereformen, der enkle og oversiktelige skatteregler ble trukket frem som et av flere formål.¹⁴⁶

Til tross for at aksjonærmodellen kan sies å utgjøre et oversiktelig regelverk teoretisk sett, har det vært reist mange innvendinger mot dens kompleksitet i forbindelse med den praktiske gjennomføring av modellen. Utfordringen ligger her først og fremst i økningen av antall beregninger. Denne økningen følger av at beskatningen av aksjeinntekter vil forutsette en årlig utregning av et skjermingsfradrag for hver enkelt aksje. Den årlige skjermingsrenten vil riktignok utgjøre én og samme størrelse i hver utregning, men dette har liten betydning så lenge aksjenes skjermingsgrunnlag avviker fra hverandre (noe som ofte vil være tilfelle siden skjermingsgrunnlaget fastsettes på bakgrunn av den enkelte aksjes inngangsverdi og ubenyttet skjermingsfradrag fra tidligere år, jf sktl. § 10-34, 2.ledd). Etter de tidligere regler skulle det riktignok også foretas årlige utregninger, ved at aksjenes inngangsverdi skulle RISK-reguleres etter tidligere sktl. § 10-34. Den RISK-regulerte inngangsverdien fikk imidlertid ikke skattemessig betydning før aksjen ble realisert og de årlige utregningene var dessuten mindre kompliserte siden beregningsgrunnlaget var selskapets skattlagte kapital, jf tidligere sktl. §§ 10-32 og 10-34.

---

¹⁴⁶ NOU 2003:9 s.12.

Aksjonærmodellen innbærer med andre ord at det må foretas hyppigere og mer kompliserte beregninger enn etter de tidligere regler. Systemets kompleksitet er imidlertid til en viss grad avhjulpet gjennom en videreutvikling av det såkalte aksjonærregisteret.

Dette registeret skal nå være tilpasset aksjonærmodellens behov, ved at det nødvendige tallmaterialet kan lagres og ved at de nødvendige beregninger kan foretas maskinelt.¹⁴⁷

For at aksjonærregisteret skal fungere på en tilfredsstillende måte, må skattemyndighetene få tilgang på den informasjonen som er nødvendig for å utregne den enkelte aksjes skjermingsfradrag. Dette skal sikres ved at skattyterne, aksjeselskaper (samt likestilte selskaper som omfattes av aksjonærmodellen) og verdipapirregistre pålegges å innrapportere relevante opplysninger til skattemyndighetene, jf lignl. §§ 4-1, 6-11 og 6-5.

På bakgrunn av disse opplysningene, skal det foretas en maskinell beregning av aksjonærens skattepliktige aksjeinntekt (herunder en utregning av den enkelte aksjes skjermingsfradrag) før beregningen sendes til aksjonæren i form av et vedlegg til den årlige selvangivelsen.¹⁴⁸

Det må imidlertid antas at aksjonærregisteret ikke vil avhjelpe aksjonærmodellens kompleksitet fullt ut. De feilkilder som både kan ligge i de innrapporterte opplysninger og i selve beregningen, medfører at det fortsatt vil være et stort behov for en jevnlig kontroll fra ligningsmyndighetenes side. Systemets kompleksitet vil dessuten kunne føre til at mange skattytere ikke forstår de beregninger som ligger til grunn for skattleggingen av deres aksjeinntekter. Dette er betenkelig siden det overnevnte vedlegget til selvangivelsen som aksjonærregisteret sender ut, kun vil utgjøre et utkast til den enkelte skattyteres skattepliktige aksjeinntekt, som må kontrolleres før det sendes tilbake. Disse momentene ble trukket frem i Skattedirektoratets høringsuttalelse i forbindelse med Skatteutvalgets forslag til aksjonærmodellen.

---

¹⁴⁷ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.48.

¹⁴⁸ Dette gjelder imidlertid ikke for alle aksjonærmodellens skattesubjekter. Siden aksjonærregisteret bare inneholder opplysninger om norske selskaper, vil mange aksjonærer ikke motta noen form for beregningshjelp fra ligningsmyndighetene.

Direktoratet uttalte her at man sterkt ville fraråde en innføring av den foreslåtte modellen, både av hensyn til ligningsmyndighetene og av hensyn til den enkelte skattyter.

Begrunnelsen var at aksjonærmodellen ville ”bli svært komplisert og ressurskrevende å håndheve for ligningsmyndighetene” og at regelverkets kompleksitet ville ”gjøre skattyternes muligheter til egenkontroll av grunnlaget for beskatning nærmest illusorisk”.¹⁴⁹

Selv om det må legges til grunn at Skattedirektoratet vil forvalte det vedtatte regelverket på en lojal og best mulig måte, illustrerer innvendingene fra instansen som skal stå for den praktiske gjennomføringen av aksjonærmodellen at man står foran store utfordringer med hensyn til modellens kompleksitet. Disse utfordringene har allerede kommet til uttrykk i form av komplikasjoner ved skatteoppgjøret for 2006. På grunn av feil ved aksjonærregisterets utregninger, som skyldtes mangelfulle innkomne grunnlagsdata, fikk eiere av grunnfondsbevis i sparebanker utregnet altfor høy skatt på utbytte i de utsendte aksjonæropp gavene. Dette førte til at disse skattyterne fikk utsatt innleveringsfristen for sine selvangivelser.¹⁵⁰

Avslutningsvis må det imidlertid tillegges at aksjonærmodellens inntreden har muliggjort en opphevelse av tre forskjellige kompliserte regelsett som tidligere regulerte beskatningen av personlige aksjonærer. De overnevnte utfordringer som er knyttet til den nye modellen kan således ikke vurderes isolert, men må følgelig ses i sammenheng med de betydelige forenklingene som følger av opphevelsen av delingsmodellen, RISK-reglene og godtgjørelsessystemet.¹⁵¹ Den løpende registreringen av aksjers inngangsverdi i ervervsåret, som nå er nødvendig etter aksjonærmodellens inntreden, vil dessuten lette aksjonærenes dokumentering, og ligningsmyndighetenes kontroll, av aksjers kostpris.¹⁵²

---

¹⁴⁹ St.meld.nr.29 (2003-2004) s.83.

¹⁵⁰ Bjørnstad (2007)a og Bjørnstad (2007)b.

¹⁵¹ Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.47-48.

¹⁵² Ot.prp.nr.1 (2004-2005) s.48.

Dette vil igjen forenkle gjennomføringen av en korrekt gevinst- og tapsfastsettelse ved en senere realisasjon.

7 Kildeliste

7.1 Lover, forskrifter, vedtak og forarbeider

Lover

Lov av 21.november nr. 2	Lov om betaling og innkreving av skatt (sktbl.)
Lov av 19.juni 1964 nr. 14	Lov om avgift på arv og visse gaver (aal.)
Lov av 10.desember 1971 nr. 99	Lov om gevinstbeskatning ved avhendelse av aksjer (aksjegevinstbeskatningsloven) (Opphevet)
Lov av 13.juni 1980 nr. 24	Lov om ligningsforvaltning (lignl.)
Lov av 20.juli 1991 nr. 65	Lov om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere (selskapsskatteloven) (Opphevet)
Lov av 13.juni 1997 nr. 44	Lov om aksjeselskaper (asl.)
Lov av 13.juni 1997 nr. 45	Lov om allmennaksjeselskaper (asal.)
Lov av 17.juni 1998 nr. 56	Lov om årsregnskap m.v. (rskl.)
Lov av 26.mars 1999 nr. 14	Lov om skatt av formue og inntekt (sktl.)
Lov av 10.desember 2004 nr. 77	Lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivningen mv.

Forskrifter

Forskrift av 19.november 1999	Forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26.mars 1999 nr.14 (skattelovforskriften)
-------------------------------	--

Vedtak

Fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2007 (fav.)

Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2007 (ssv.)

Forarbeider

NOU 2003:9 Skatteutvalget – Forslag til endringer i skattesystemet

NOU 2005:2 Uttaksutvalget – Skattlegging av personlig næringsdrivende ved utdeling

Ot.prp.nr.35 (1990-1991) Skattereformen 1992

Ot.prp.nr.16 (1991-1992) Oppfølging av skattereformen 1992

Ot.prp.nr.19 (1994-1995) Evaluering av deler av skattereformen

Ot.prp.nr.1 (2004-2005) Skatte- og avgiftsopplegget 2005 – lovendringer

Ot.prp.nr.92 (2004-2005) Om lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivingen mv

Ot.prp.nr.1 (2007-2008) Skatte- og avgiftsopplegget 2008 – lovendringer

St.meld.nr.29 (2003-2004) Om skattereform

St.prp.nr.1 Tillegg nr.1 (2005-2006) Om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2006

7.2 Dommer og andre avgjørelser

Høyesterett

Rt. 1995 s. 1026

Rt. 1998 s. 383

Rt. 2003 s. 536

Rt. 2005 s. 86

Lagmannsrett

Eidsivating lagmannsretts dom av 18.februar 1963

Publisert i Utv. 1963 s. 251

LG-1992-217

Publisert i Utv. 1994 s. 1160

LF-2003-8380

Publisert i Utv. 2005 s. 771

LB-2004-4822

Tingrett

Trondheim tingretts dom av 27.februar 2002

Publisert i Utv. 2002 s. 1060.

EFTA Domstolen

E-1/04

Fokus Bank ASA mot Den norske stat v/ Skattedirektoratet
Publisert i Utv. 2004 s.1176

EF Domstolen

Sag C-319/02

Manninen. Saml. 2004 I-07477

Overligningsnemnda, Sentralskattekontoret for storbedrifter

OLN-2003-017

7.3 Litteratur

Bøker

Andenæs (2006)

Andenæs, Mads Henry *Aksjeselskaper og
allmennaksjeselskaper*
2. utg. Oslo, 2006

Gjems-Onstad (2003)a

Gjems-Onstad, Ole *Norsk bedriftsskatterett*
6. utg. Oslo, 2003

Gjems-Onstad (2003)b

Gjems-Onstad, Ole *Sparegrisen: Skaug-utvalgets
skattomlegging og aksjonærmodell*
Oslo, 2003

Jønsberg (2005)

Jønsberg, Bjørgun *Skattereformen: en presentasjon*
3. utg. Oslo, 2005

Ravnaas (2005)

Ravnaas, Ernst (red.) *Skattereform 2004-2006*
Oslo, 2005

Woxholth (2004)

Woxholth, Geir *Selskapsrett*
1. utg. Oslo, 2004

- Zimmer (2001) Zimmer, Frederik og Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen advokatfirma *Bedrift, selskap og skatt : inntektsbeskatning av næringsdrivende, selskaper og selskapsdeltaker* 3. utg. Oslo, 2001
- Zimmer (2003) Zimmer, Fredrik *Internasjonal inntektsskatterett* 3. utg. Oslo, 2003
- Zimmer (2005) Zimmer, Frederik *Lærebok i skatterett* 5. utg. Oslo, 2005
- Zimmer (2006) Zimmer, Frederik og Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen advokatfirma *Bedrift, selskap og skatt : inntektsbeskatning av næringsdrivende, selskaper og selskapsdeltaker* 4. utg. Oslo, 2006

Artikler

- Gjems-Onstad (2005) *Aksjonærmodell og fritaksmetode – skatteetatens utfordringer sett utenfra*
I: Skatterett, Tidskrift for skatt og avgift. Nr. 3. 2005, s.218-237
- Gjems-Onstad (2006) Gjems-Onstad, Ole
Tvangslønn – konstruerte lønnsuttak i sparegrisselskaper
I: Revisjon og Regnskap. Nr. 5. 2006, s.48-53
- Gjerde (2006) Gjerde, Therese Karoline.
Aksjonærmodellen
I: Revisjon og Regnskap. Nr. 6. 2006, s.46-54
- Hansen (2004) Hansen, Terje
Aksjonærmodellen – Skattereformens nyskapning
I: Økonomisk Forum. Nr. 9. 2004, s. 9-15
- Hansen (2005) Hansen, Terje
Aktuelle tilpasninger til skattereformen
I: Praktisk økonomi og finans. Nr. 3 s. 105-116
Publisert på nettstedet www.idunn.no
- Hartz-Hanssen (2004) Hartz-Hansen, Petter
Tilpasninger til skattereformen
I: Praktisk økonomi og finans. Nr. 4. 2004, s. 81-90
Publisert på nettstedet www.idunn.no

- Manskow (2003) Manskow, Kjell Richard og Njaal Arne Høyland
Skatteutvalgets innstilling – aksjonærmodellen
I: Revisjon og Regnskap. Nr. 2. 2003, s.29-32
- Sollund (2005) Sollund, Stig.
Delingsmodell, farvel
I: Skatterett, Tidskrift for skatt og avgift. Nr. 3. 2005, s.217
- Tjølsen (2006) Tjølsen, Anne Taran
Skattefri tilbakebetaling av innbetalt kapital til aksjonærene
I: Revisjon og Regnskap. Nr. 5.2006, s.43-47
- Torgrimsen (2006) Torgrimsen, Bjørn
Aksjonærmodellen og formuesskatt – en uventet bivirkning?
I: Skatterett, Tidskrift for skatt og avgift. Nr. 3. 2006, s.206-212
- 7.4 Nettdokumenter**
- Bjørnestad (2007)a Bjørnestad, Sigurd
Nekter å rette opp skattetabbe
<http://e24.no/naeringsliv/article1744181.ece>
[Sitert 24.august 2007]
- Bjørnestad (2007)b Bjørnestad, Sigurd
Utsatt frist for skatten
<http://e24.no/naeringsliv/article1756661.ece>
[Sitert 24.august 2007]
- OECD (2003) Articles of the model convention with respect to taxes on income and on capital (OECDs mønsteravtale)
<http://www.oecd.org/dataoecd/52/34/1914467.pdf>
[Sitert 28. oktober 2007]
- Skattedirektoratet (2007)a Skjermingsrente for inntektsåret 2006
<http://www.skatteetaten.no/Templates/TabellerOgSatser.aspx?id=46641&epslanguage=NO>
[Sitert 28. april 2007]
- Skattedirektoratet (2007)b Skjermingsrente for ekstra skatt på lån (sktl § 5-22)
<http://www.skatteetaten.no/Templates/TabellerOgSatser.aspx?id=46631&epslanguage=NO>
[Sitert 28. april 2007]

- Skattedirektoratet (2007)c
Normrente for beskatning av rimelige lån hos arbeidsgiver
<http://www.skatteetaten.no/Templates/TabellerOgSatser.aspx?id=46384&epslanguage=NO>
[Sisert 30. mai 2007]
- Statistisk sentralbyrå (2006)
Aksjestatistikk. Foreløpige tall, 2005.
Nær 100 milliardar i utbytte til norske hushald
<http://www.ssb.no/emner/11/01/aksjer/arkiv/>
[Sisert 2.august 2007]
- Statistisk sentralbyrå (2007)
Aksjestatistikk. Foreløpige tall, 2006.
Mindre aksjeutbytte til hushalda
<http://www.ssb.no/emner/11/01/aksjer/>
[Sisert 2.august 2007]
- 7.5 Uttalelser i skattesaker
- Finansdepartementet (2003)
Brev til Skattedirektoratet 09.04.2003
Vilkår om at fusjon og fisjon må være gjennomført på lovlig måte etter selskapsrettslige regler
Publisert i Utv. 2003 s. 796
- 7.6 Annet
- Lignings-ABC (2006)
- Lovdata
- Norsk Elektronisk Skattebibliotek
- Norsk Lovkommentar